

JOHN STEINBECK
FARELER VE İNSANLAR
I. BÖLÜM

Salinas Irmağı, Soledad vadisinin güneyindeki tepelerin eteklerinde derinleşir ve yemyeşil akıp gider. Yamaçlardaki altın sarısı kumların sıcaklığıyla ısınarak indiği için suyu da ılıktır. Irmağın Galiban Dağlarına doğru uzanan kıyısı sıra sıra ağaçlıktır; ağaçlar baharda yemyeşil yaprak açar. Kışın ise suyun üstüne doğru eğilen frenkçmarları kabaran suların bıraktığı artıkları toplar, alacalı yaprakları ve dallan uzayarak suyun üstünde kubbe kurar. Kıyılardaki ağaçların altına dökülen yapraklar öyle kurudur ki üstlerinde kertenkele bile dolaşsa çıtırtı duyulur. Akşamları tavşanlar, çalılıkların arasından çıkıp gelir, ışıldayan kumların üstünde otururlar. Nemli yerlerde de geceleyin gezinen ayıların, kocaman ayaklı çiftlik köpeklerinin ve karanlıkta su içmeye gelen geyiklerin çatallı tırnak izleri görülür.

Çınarların arasında söğütlere doğru uzanan bir patika vardır. Derin sularda yüzmek için etraftaki çiftliklerden inen çocukların, ya da su kıyısında geceleme için anayoldan çıkıp gelen serserilerin taban teptikleri bir patika bu. Ulu bir çınarın alçak ve yayvan dalının önünde, yakılan ateşlerden arta kalmış kül yığınları durur. Dal da üzerine orura oturma yıpranmış ve parlak bir hal almıştır.

Sıcak bir günün akşamında hafif bir rüzgar yaprakları sallamaya başladı. Karanlık, tepelerin yukarılarına doğru yükseldi. Kumluk kıyılarda, tavşanlar yontulmuş taştan kurşunî heykelcikler gibi kımıldamadan oturuyorlardı. Birden, şose tarafından, frenk çınarlarının kara yapraklarının arasından, bir ayak sesi duyuldu. Tavşanlar inlerine doğru hemen kaçıştılar. Uzun bacaklı bir balıkçıl kuşu, tembel tembel havalandı ve ağır uçuşuyla ırmağın üstünden

FARELER VE İNSANLAR

uzaklaştı. Bir an için her yer ölüm sessizliğine gömüldü, derken patikanın ucundan iki adam görüldü. Yeşil suyun kenarındaki açıklığa doğru ilerlediler.

Yol boyunca ard arda yürümüşlerdi, açıklığa çıktıkları zaman bu durumlarını değiştirmediler. İkisi de mavi bezden bakır düğmeli ceket ve pantolon giymişlerdi. İkisinin de başlarında yamulmuş siyah şapkaları ve omuzlarında durulmuş battaniyeleri vardı. Öndeki kısa boylu, çevik fıldır fıldır gözleriyle, keskin bakışlı yanık tenli bir adamdı. Ardından gelen, onun tam tersiydi, şekilsiz bir yüzü, soluk iri gözleri, düşük geniş omuzları

"O hergele şoför bilgiçlik taslamasıydı çiftliğe kadar otobüsle gidecektik. Anayolun hemen yakınında demişti. Çiftlik kapısında durmak istemiyordu da ondan... Yutturdu herif bize, Soledad'da durmayı galiba gururuna yediremedi, orospu çocuğu. Bizi attı dışarı; ne o: İki adımlık yermiş! "Dört milden fazla vardı sağlam. Hemde bu cehennem sıcağında.

Lennie, ürkek ürkek ona baktı.

"George" "Ne var, ne istiyorsun" "Nereye gidiyoruz, George?"

Ufak tefek adam bir tane vurarak sapkısının kenarını indirdi ve Lennie'ye, kızgın kızgın baktı:

"Yine unuttun değil mi? Gene tekrarlamak mı lazım sana. Ulan, amma sersemsin be!"

FARELER VE

N S A N L A R

JOHN STEINBECK

Lennie safça: "Unuttum," dedi. "Çok çalıştım ama, çok çalıştım unutmamaya, George."

"Anladık, anladık. Ne yapalım tekrar söyleyeceğiz. Başka ne işim var, ben oturup bir bir anlatırım, sonra sen unutursun, ben de yeni baştan anlatır dururum"

"Elimden geleni yaptım, Ama tavşanlarla ilgili şeyleri anımsıyorum. George"

"Boş ver tavşanları. Zaten başka bir şey kalmaz aklında senin. Hadi! Dinle şimdi, bu sefer unutmamaya çalış ki, başımız belâya girmesin. Howard caddesinde kaldırım kenarına oturmuş kara tahtaya bakıyordun, hatırladın mı?"

Lennie'nin yüzünü sevinçli bir gülümseme aydınlattı.

"Ha tamam George, şimdi hatırladım... Ama ne oldu ki sonra? Kadınlar geçiydi oradan, sen demiştin ki... sen demiştin ki?..."

Hey dilim tutulaydı da, diyemez olaydım. Murray Ready'lerin yerine gittiğimizi, hatırlıyor musun? Hani bize orada iş kartlarıyla otobüs biletleri vermişlerdi."

"Ha! Tabî George, tabî hatırladım şimdi." Birdenbire ellerini ceketinin cebine daldırdı. Yavaşça. "George... benimkini bulamıyorum. Kaybettim galiba." Büyük bir üzüntü içinde gözlerini yerden kaldırmıyordu.

"Sersem herif, kart sende değil ki, ikisi de bende. Hiç sana böyle şeyler teslim eder miyim?"

Lennie'nin rahatlamış bir halde:

"Ce... cebime koydum sanıyordum da."

Eli tekrar yan cebine gitti.

George ona sert sert baktı:

"Nedir o cebinden çıkardığın!"

Lennie, kurnazlık etmek istedi:

10

H

"Bir şey yok cebimde." dedi.

"Yalan söyleme... Elinde işte. Nedir o avucunda sakladığın?"

Bir şey yok, George. İnan ki yok."

"Ver onu bana bakayım!"

Lennie, kapalı avucunu George'tan uzak tutmaya çalışıyordu.

"Sadece bir fare George"

"Fare mi? Canlı fare mi?"

"Şey.:, yok, ölü bir farecik, George. Ben öldürmedim, inan ki yerde buldum. Ölü buldum onu."

"Çabuk ver onu bana!" "Alma, George, ne olursun?"

Lennie'nin kapalı eli yavaşça aralandı. George ölü fareyi aldı derenin öbür tarafına, çalılar araşma attı.

"Ne yapıyordun ölmüş fareyi?"

"Yürürken baş parmağımla okşuyordum."

"Bundan böyle benimle beraberken fare mare okşamak yok. Söyle bakayım, nereye gideceğimizi hatırlıyor musun?"

Lennie, önce şaşırdı, sonra da utandı, yüzünü dizleri arasında sakladı.

"Yine unuttum."

"İsa aşkına." dedi. "Bak iyi dinle, bir çiftlikte çalışacağız, şimdi geldiğimiz çiftlik gibi hani kuzeyde bir çiftlikte çalışmıştık ya?"

"Kuzeyde mi?"

"Weed'de."

"Ha tamam. Hatırladım, şimdi gideceğimiz Weed'de."

"Şimdi gideceğimiz çiftlik buradan bir çeyrek mil kadar uzakta. Gidip patronu göreceğiz. Şimdi dinle beni... Ona iş kartlarımızı vereceğim, ama sen ağzını açmayacaksın. Ne kadar aptal olduğunu

11

fark ederse, almaz işe, ama laflarını duymadan önce, çalışmanı görürse, problem çıkmaz. Anladın mı?"

"Anladım, George, anladım."

"İyi, söyle bakalım patronun yanma gittiğimiz zaman ne yapacaksın?"

"Ben... ben..." Lennie, düşünüyordu. Düşünmekten yüzünün çizgileri geriliyordu. "Ben bir şey söylemiyeceğim. Hiç ağzımı aç-mıyacağım."

"Aferin, gelişme var. Unutmamak için tekrarla birkaç kere."

Lennie, kendi kendine mırıldandı.

"Bir şey söylemiyeceğim... Bir şey söylemiyeceğim... Bir şey söylemiyeceğim..."

George:

"Güzel," dedi. "Hem Weed'de yaptığın gibi, kötü işler yapmamaya da çalışacaksın."

Lennie, şaşırmişti: «

"Weed'de ne yaptım ben?"

"Onu da mı unuttun, sersem? Öyleyse hatırlatmıyacağım, tekrar yaparsın."

Lennie'nin yüzünde bir zekâ ışığı belirdi. Pek memnun bir tavırla haykırdı:

"Bizi VVeed'den sepetlediler!"

George, yüzünü buruşturarak:

"Nah sepetlediler" dedi. "Biz yağladık tabanları, bizi aradılar ama, bulamadılar."

Lennie, neşeyle kıkırdarak:

"Bak, bunu unutmadım, inan olsun ki."

12

JOHN STEINBECK

George ellerini başının altına yastık yaparak sırtüstü kuşlara uzandı.

Lennie de aynen onu taklit etti. George, kendi kendine:

"Ne baş belâsı adamsın ama, biliyor musun? Sen peşimde ol-masan ne rahat ederdim ya. Gül gibi geçinir giderdim, belki evlenirdim de."

Lennie, uzandığı yerde bir an sessiz kaldı, sonra ümitle: "Bir çiftlikte çalışmaya gidiyoruz, değil mi, George?" *

"Çok güzel. Bunu bari anlıyabildin. Ama burada uyuyacağız, öyle gerekiyor."

Artık ortalık hızla kararıyordu. Yalnız Galiban Dağlarının doruğu vadiden yayılan güneşin ışıklarıyla yanıyordu. Bir su yılanı başını küçük periskop gibi çıkarmış, suda kayıyordu. Akıntıdan sazlar hafifçe dalgalandılar.

Uzakta, ana yolda, adamın biri, bir şeyler haykırdı, bir başkası ona cevap verdi. Frenk çınarlarının dalgalarını ürperten hafif bir rüzgar esti ve sonra hemen dindi.

"George, neden çiftliğe gidip akşam yemeğine yetişmiyoruz?"

George, yan tarafına döndü:

"Senin için farketmez tabii. Burası hoşuma gidiyor. Yarın çalışmaya gideriz. Gelirken harman makinalarını gördüm. Yarın arpa çuvallarını sırtlayıp anamız ağlayacak. Bu gece burada sırtüstü yatacağım. Sevdim burayı."

Lennie, dizleri üstünde doğrularak George'a baktı.

"İyi ama hiçbir şey yemiyecek miyiz?"

"Yiyeceğiz tabii, git biraz kuru çalı-çırpı topla. Dengimde üç kutu fasulye var. Yak ateşi. Sen hazırı bakalım, bir kibrit veririm sana. Sonra fasulyeleri pişirir, yemeğimizi yeriz."

Lennie:

"Ben fasulyeyi salçalı severim," dedi.

13

FARELER VE İNSANLAR

"Maalesef salçamız yok. Şimdi git çalı-çırpı topla. Elini çabuk tut. Neredeyse ortalık kararacak."

Lennie doğruldu ve çalılıkların arasında gözden kayboldu. George tekrar sırtüstü döndü ve hafif bir ıslak tutturdu. Lennie'nin gittiği yönde nehirdeki su şıprırtıları gelmeye başladı. George ıslığı kesti ve sese kulak kabarttı.

"Zavallı sersem!" diye mırıldandı ve ıslığa devam etti.

Çalılıklar arasından Lennie görüldü. Elinde yalnız küçük bir söğüt parçası vardı. George doğruldu. Birdenbire:

"Peki" dedi, "Ver bana o fareyi."

Lennie sanki hiçbir şeyden haberi yokmuş gibi.

"Ne faresi, George? Fare mare yok bende."

George elini uzattı:

"Hadi ver onu bana. Aklınca yutturacağını sanıyorsun"

Lennie duraksadı, geriledi, kaçıp kurtulmak ister gibi çalılıklara doğru bir göz attı. George buz gibi bir sesle! "Veriyor musun o fareyi, yoksa dağıtayım mı suratını?" *

"Neyi vereyim, George?"

"Ne olduğunu gayet iyi biliyorsun. O fareyi istiyorum."

Lennie, isteksizce cebini karıştırdı. Sesi hafifçe titrekti.

"Niye bırakmıyorsun sanki? Kimsenin malı değil ki. Kimseden çalmadım da. Yolun kenarında ölü buldum."

George elini uzatmış inatla bekliyordu. Sahibinin attığı topu getirmek istemeyen bir fino gibi, Lennie yaklaştı, geriledi, tekrar yaklaştı. George parmaklarını sertçe şıklattı, bu gürültü üzerine Lennie, fareyi onun eline

verdi. Onunla kötü bir şey yapmıyordum ki, George. Okşuyordum sadece."

George kalktı, fareyi karanlık fundalıklardan olabildiğince uzağa fırlattı, sonra suya yaklaşarak ellerini kaldırdı:

14

JOHN STEINBECK

"Seni sersem!" Fareyi almak için ırmağı geçerken ayaklarını ıslattığını görmeyecek miyim sandın?"

Lennie'nin ağlar gibi inlediğini duydu, sert bir tavırla döndü: "Şuna bak be, aygır kadar herif, oturmuş çocuk gibi viyaklıyor!" Lennie'nin dudakları titriyordu, gözlerinde yaşlar süzölmeye başladı. Lennie ağacın arkasına doğru yürüdü, bir kucak dal ve kuru yaprak getirdi. Bunları eski kül yığınının üstüne, ocağa attı, biraz daha toplamaya gitti. Ortalık artık iyice kararmıştı. Suyun üstünde bir güvercinin kanat sesleri duyuldu. George, odun yığınınına yaklaşarak kuru yaprakları tutuşturdu. Önce ince dallar arasından bir alev yükseldi sonra tamamen tutuştular, ateş yanmaya başladı fasulye konservelerini çıkardı.

George:

"Dört kişiye yetecek kadar fasulye var bu kutularda," dedi.

Lennie ateşin öbür yanında onu gözetliyordu. Çaresiz bir tavırla:

"Ben fasulyeyi, salçalı severdim," dedi. George kızdı:

"Salçamız yok," dedi; "hep zaten olmayan şeyleri ister senin canın. Ah, tek başıma olsaydım, ne rahat yaşardım! Bir iş bulup çalışırdım. Hiçbir belâ gelmezdi başıma. Hiçbir güçlük çekmezdim, ay sonunda elli papelimi alıp, şehirde keyfimce yaşamaya giderdim. Hattâ canım isterse bütün geceyi bir yosmanın koynunda geçirirdim, istersem orada yerdim yemeğimi, keyfimin istediğini ısmarlardım. Oh! Hem de her ay yapabilirdim bunu. Bir şişe viski alır, yahut gidip kahvede kâğıt oynardım, ya da bilardo oynardım."

Lennie diz çöktü, ateşin üstünden George'un öfkelenişini seyretti.

Korkudan yüzü buruşmuştu.

George kızgın kızgın devam etti:

15

FARELER VE

N S A N L A R

"Peki ya şimdi? Seni sürüklüyorum peşimden! Sen bir işte tutunamazsın, hangi işe girsem, kaybettirirsin yerimi bana. Hepsi bu kadar değil, birde başımı sürekli belaya sokarsın. Bana da belayı savmak düşer.

Sesi yükseliyor, adeta bağırma halini alıyordu.

"Seni sersem seni! Senin yüzünden başıma gelmedik hal kalmıyor."

Küçük kızların birbirlerini taklit ederken çıkardıkları seslerle devam etti.

"Kötü bir niyetim yoktu George sadece elbisesine dokunmak istemişim o kızın... Fare gibi okşamak istiyordum onu..." George bir elini boşluğa doğru savurarak" nerden bilsin senin sadece elbisesine dokunmak isteyeceğini? Haliyle kız korkup irkildi, sende sanki, bir fareymiş gibi yapıştın kıza. Bastı çılgılığı, peşimize düşen herifler yüzünden bütün bir günü sulama hendeğinin içinde geçirdik sayende. Sonra da karanlıktan faydalanıp kırdık kirişi oradan. Her zaman bu çeşit bir halt karıştırırsın, her zaman. Seni bir kafese tıkıp yanına da bir milyon fare verecekler, o zaman görürsün gününü.

Birden kayboldu öfkesi. Ateşin üstünden Lennie'nin üzgün yüzüne baktı, sonra utanarak gözlerini alevlere indirdi.

Artık tamamen gece olmuştu, ama ateş ağaçların gövdelerini ve üstlerinde kubbe olmuş dalları aydınlatıyordu. Lennie, Geor-ge'un yanı başına gelinceye kadar ateşin yanında yavaşça ve tedbirle süründü. Topukları üstüne çömeldi. George, öbür yanlarını ateşe tutmak için kutulan çevirdi. Lennie'nin yanı başında olduğunu görmemiş gibi davranıyordu.

"George!" dedi. Lennie usulca.

George yanıt vermedi.

"George!"

16

JOHN STEINBECK

"Ne var? Yine ne istiyorsun?"

"Şaka ettim, George. Ben domates salçası istemiyorum, hattâ domates salçası şurada yanımda olsa bile yemezdim."

"Olsaydı verirdim tabii?"

"Yemezdim, George. Hepsini sana bıraktırdım. Fasulyene bolca-na dökerdim. Ben elimi sürmezdim."

George, hep o asık suratla ateşe bakıyordu.

"Yanımda sen olmasan nasılda eğlenirdim. Düşündükçe aklımı oynatacağım geliyor. Bir dakika bile rahatım yok senin yüzünden."

Lennie, hâlâ dilenir gibi dizlerinin üstünde duruyordu. Irmağın arkasında karanlıklara bakıyordu.

"George, istersen gideyim ben, seni yalnız bırakayım?" "Nereye gidebilirsin ki?"

"Giderim işte. Ta şu dağlara çıkarım. Bir mağara bulurum elbette."

"Ya, öyle mi? Ne yersin peki? Yiyecek bir şey bulacak kafa yok ki sende"

"Bir şeyler bulurum, George. Domates salçası gibi güzel şeyler aramam ben. Açıkta yatarım, kimse de bir fenalık etmez bana. Belki bir fare bulurum, alırım onu yanıma. Kimseler gelip benden almaz."

George, aniden döndü ve öfkeyle baktı, O'na:

t

"Sana kötü davranmak istiyorum, onu mu demek istiyorsun?"

"Eğer beni istemiyorsan, alıp başımı dağlara çıkarım ve bir mağara bulurum istediğim zaman giderim"

"Hayır... dinle! Şaka ettim. Lennie. Senin yanımda kalmanı istiyorum.

Sana fare vermek istemiyorum, elini uzattın mı hep öldürüyorsun onları."

17

FARELER VE İNSANLAR

Durdu.

"Bak ne yapacağım, Lennie. İlk fırsatta sana bir köpek yavrusu vereceğim. Onu öldürmezsin belki. Hem fareden daha iyidir o." Lennie, yutmadı. Ağır bastığını hissetmişti. "Eğer beni istemiyorsan açık açık söyle, nah şu dağlara... Şu yu-kardaki dağlara çıkarım, tek başıma yaşarım. Farelerimi de kimse alamaz benden." George:

"Yanımda kalmanı istiyorum, Lennie," dedi. Dağlarda tek başına kalsan ayı, gibi avlarlar seni. Clara teyzen ölmüş olsa da, senin böyle tek basma dolaşmandan hiç de hoşlanmazdı." Lennie, kurnazca:

"Hadi anlat o zaman, daha önce anlatmıştın ya" "Neyi anlatayım?"

"Tavşanları." George kesip attı: "Başlatma şimdi tavşanlarına" Lennie yalvardı.

"Hadi George, anlat bana. Ne olursun, George. Her zamanki gibi anlatıver."

"Dinleye dinleye usanmadın değil mi? Pekâlâ, anlatacağım sana, sonra oturur yemeğimizi yeriz."

George'un sesi ciddileşmişti. Aynı şeyi defalarca söylemiş gibi kelimelerini âdeta bir tempoyla tekrarlıyordu:

"Bizim gibi çiftliklerde çalışan insanlar, dünyanın en yalnız adamlarıdır.

Ne kimseleri vardır, ne bir yurtları. Bir çiftliğe gider, orada beş on para biriktirir, sonra şehre inerek hepsini harcarlar... Para biter bitmez de başka bir çiftlikte didinmeye giderler. Geleceği hiç düşünmezler, çünkü onların bir beklentisi bir umudu yoktur."

18

JOHN STEINBECK

Lennie, zevkten gerildi:

"Tamam.... tamam. Şimdi bizi anlat, biz nasılız?" ||<|

George devam etti:

"Bize gelince iş değişir. Bizim umudumuz var. Bizim konuşacak, bize ilgi gösterecek bir kimsemiz var. Gidecek başka yeri olmadığı için bir meyhanede oturup bütün parasını harcıyanlar gibi değiliz biz. Ötekiler kodese girecek olsalar, geberip gitseler de kimsenin umurunda olmaz. Ama bizim için öyle değil.

e.

"Biz öyle değiliz! Niçin öyle değiliz? Çünkü... Çünkü benim için sen varsın, senin için de ben varım da ondan." Sevinçle güldü:

"Devam et George." ; "Ne anlatacağımı, ezberlemişsin artık, sende anlatabilirsin."

"Yo, sen anlat. Ben hep unuturum bazı yerlerini. Ne yapacağız anlat?"

"Ne olacak? Günün birinde, bütün paramızı toplayıp küçük bir ev, birkaç dönüm toprak alacağız. Bir ineğimiz, birkaç domuzumuz olacak..."

Lennie, bizde paramızı kendi toprağımızdan kazanacağız diye bağırıldı. Tavşanlarımız olacak. Anlat, George. Bahçede nelerimiz olacak, anlat, kafesteki tavşanları da anlat, kışın nasıl yağacak yağmur, sonra sobamızı anlatya sütün üstündeki kaymak, öyle kaim olacak ki, bıçakla keseceğiz. Anlat bana hepsini, George."

"Niye kendin anlatmıyorsun, hepsini biliyorsun, pekâlâ."

"Yok,, yok, sen anlat. Senin anlatman başka oluyor. Devam et, George. Nasıl bakacağım tavşanlara, ha?"

"Dinle öyleyse" dedi George:

"Büyük bir bahçemiz olacak. Bir de tavşanlar ve tavuklar için yaptığımız bir kümes ve kışın çok yağmurlu günlerde çalışmanın canı cehenneme, diyeceğiz. Yağmurun sesini dinleyeceğiz, evimizde!"

19

FARELER VE İ N S ANLAR

Cebinden sustalısını çıkardı.

"Bu kadar gevezelik yeter."

Bıçağı kutulardan birinin kapağı altına soktu, açtı. Lennie'ye uzattı. Sonra ikinci kutuyu açtı. Cebinden iki kaşık çıkararak bir tanesini Lennie'ye verdi.

Ateşin yanında, ağızlarını fasulyeyle doldurup hızlı hızlı çiğnemeye koyuldular. Lennie'nin ağzından birkaç fasulye düştü. George kaşığıyla bir işaret yaptı:

"Yarın patron sana sorular sorduğunda ne diyeceksin?"

Lennie, çiğnemeyi kesti, lokmasını yuttu. Yüzü düşünceliydi.

"Tek kelime söylemeyeceğim"

"Aferin! Mükemmel, Lennie! Bazan âdeta ilerliyorsun;. İki dönüm toprağımız olunca, taşvanların bakımını sana bırakacağım. Yeter ki sen böyle akıllı ol.

Lennie, kabına sığamıyordu.

"Hatırlarım." dedi.

George, kaşığıyla bir işaret daha yaptı.

"Dinle, Lennie, burasını iyi dinle. Burayı aklınla tutabilirsin, değil mi?

Çiftlik bir çeyrek mil kadar ötede. Dere boyunca yürüdün mü, buradasın."

"Merak etme," dedi Lennie. "Bir şey söylemeyeceğimi hatırlamadım mı?"

"Öyle tabii, bak dinle, Lennie... Geçen seferki gibi başını yine belâya sokacak olursan, hemen koşup buraya gelir, çalılar arasında saklanırsın."

"Çalılar arasında saklanırım." Lennie yavaşça dedi.

"Ben gelip seni buluncaya kadar çalılar arasında saklanırsın. Aklında tutabilir misin bunu?"

20

JOHN STEINBECK

"Endişelenme George. Sen gelene kadar çalılar arasında saklanırım."

"Ama sakın bir belaya bulaşayım deme, yoksa tavşanlara baka-mazsm."

Boş kutusunu çalılar arasına fırlattı.

"Yok, başımı belâya sokmıyacağım, George. Patrona da tek kelime etmem.

"Aferin. Getir dengini buraya, ateşin yanına. Güzel bir uyku çekeriz burada. Üstümüzde gök kubbe, bir de yapraklar. Ateşi kurcalama. Bırak sönsün."

Kumların üstüne yataklarını serdiler, alevler kısaldıkça aydınlığın çevresi de daralıyordu. Çarpık çurpuk dallar gözden kayboldular, ağaç gövdelerinin yerini belli eden soluk bir ışıktan başka bir şey kalmadı.

Lennie karanlıkta seslendi:

"George... Uyudun mu?"

"Hayır... Ne istiyorsun?"

"Tavşanlar değişik renklerde olmalı, George."

George uykulu bir sesle:

"Tabii, tabii," dedi. "Kırmızılar, yeşiller, maviler olacak, Lennie. Milyonla tavşanımız olacak."

"Uzun tüylüleri de olsun, George. Hani Sacramento panayırında görmüştüm."

"Evet, uzun tüylüleri de olacak."

"Yoköa alır başımı giderim, George, gidip bir mağarada yaşarım."

"Cehenneme kadar yolun var," dedi. George. "Kapa çeneni de uyuyalım. Küllerin arasında bir kızılık belli belirsiz parladı, söndü. Irmağın karşı yakasındaki dağlarda bir kurt uludu. Ardında daha yakınlarda bir köpek havlıyarak karşılık verdi. Çınar yapraklarının hışırtısı gecenin meltemine karıştı.

21

r4 O

o

X

z

m O

JOHN STEINBECK

Yatakhane uzun, dikdörtgen bir binaydı. İçerde duvarlar kireçle badanalanmıştı, taban kaba tahtadandı. Üç yanda dörtköşe pencereler vardı. Dördüncü tarafta, tahta bir mandalla kapanan ağır bir kapı açılıyordu. Duvarın kenarına dizilmiş sekiz kerevet görülüyordu. Bunların beşinde yorgan serilmişti, öteki üçünde şiltelerin çuval bezinden kılıfları meydandaydı. Her kerevetin üstüne açık tarafları öne doğru olmak üzere elma sandıkları çakılmıştı bunlar yatak sahiplerinin şahsi eşyalarını koydukları ikişer raf meydana getiriyordu. Bu raflarda bir sürü ufak tefek eşya doluydu; sabunlar, pudralar, usturalar, çiftlik işçilerinin bayıldıkları o Wild West dergileri vardı. Bu dergileri, sözde alay ederler ama, bakmayıp, pek ciddiye alırlar. Raflarda ilâçlar vardı, küçük küçük şişeler, pudralar, taraklar. Sandık tahtalarına çakılmış çivilerde birkaç kıravat sallanıyordu. Odanın tam orta yerinde, üzerindeki dağınık iskambil kağıtları, kocaman bir masa duruyordu. Oyun oynayanların oturması için etrafı sandıklarla çevrelenmişti.

Sabah saat on sularıydı. Yan pencerelerden birinden güneş, içinde tozlar yüzden bir ışık huzmesi gönderiyordu içeri. Sinekler bu huzmenin içinden düşen yıldızlar gibi geçip gidiyorlardı. Kapının tahta mandalı kalktı. Kapı açıldı, sırtı kamburlaşmış uzun boylu bir ihtiyar içeri girdi. Mavi bezden bir elbise giymişti, sol elinde büyük bir süpürge tutuyordu. Onun arkasından George, Geor-ge'un arkasından da Lennie girdi.

İhtiyar adam:

"Patron sizi dün akşam bekliyordu," dedi.

"Bu sabah hâlâ gelmediğinizi görünce, köpürdü."

Sağ kolunu uzattı, sıyrılan yerinden ensiz, odun parçası gibi yusyuvarlak bir kol çıktı. Sobanın yanındaki iki yatağı göstererek.

FARELER VE

N S A N L A R

"Şu iki yatakta yatabilirsiniz." dedi.

George birkaç adım yaklaştı, battaniyesini somyanın üstüne attı. Sandıktan bozma rafına göz attı ve küçük sarı bir kutuyu eline alarak sordu:

"Hey, bu da nesi?" , ; :: : ;S ; | ;:

İhtiyar: "Bilmem," dedi.

"Bit, karafatma ve her türlü böcekleri zehirler, yazılı burada. Ne biçim yataklar veriyorsunuz bize? Pislik toplamaya niyetimiz yok."

İhtiyar uşak, süpürgesini sağına geçirerek dirseğiyle kalçası arasına sıkıştırıp kutuyu almak için öteki elini uzattı. Etiketini dikkatle gözden geçirdi.

Lennie yükünü yatağa bıraktı ve oturdu. Ağzı açık, George'u seyrediyordu.

"Ne demek olduğunu söyleyim" dedi yaşlı adam. "Bu demirci, -VWhitey derlerdi adına- ufaklık bulunmasa bile her yere bu tozdan serpmeden edemezdi... Hani ne olur ne olmaz diye, anlıyorsun ya? Bak anlatayım ne biçim adamdı. Sofrada kaynamış patateslerin kabuğunu soyar, bir ufak leke bırakmazdı üstünde. Yumurtada bir kırmızı nokta görse, onu da ayıklardı. İşte böylesine titiz bir adamdı. Pazar günleri hiçbir yere gitmese bile iki dirhem bir çekirdek giyinip yatakhane oturdu.

George, şüpheli bir tavırla: "Acaba?" dedi. "Neden gitti buradan demiştin?" İhtiyar, san kutuyu cebine koydu, yumruğuyla beyaz kılları diken gibi uzamış sakalını sıvazlayarak:

"Neden mi? Ne bileyim ben, gitti işte. Yemeklerdendir. Gitti işte. Hesabı kapatalım dedi, o kadar."

George, yatağını kaldırıp altına baktı. Üstüne eğilip kılıfı dikkatle gözden geçirdi. Hemen Lennie de kalktı, kendi yatağını aynı şekilde kontrol etti. Sonunda George rahatlamış görüldü. Dengini

26

JOHN STEINBECK

açtı, ustura, bir parça sabun, tarak, ilaçla dolu bir şişe, merhem, bileği kayışı gibi eşyasını çıkarıp rafa dizdi. Sonra yorganlarını sererek yatağını özenle hazırladı. İhtiyar atıldı:

"Patron nerdeyse gelir. Bu sabah sizi görmeyince, fena kızmıştı. Dosdoğru kahvaltı ettiğimiz yere düştü, açtı ağzını, yumdu gözünü; nereye cehennem oldu bu herifler? dedi. Üstelik seyise de verip veriştirdi."

George, yatağının bir kırıksıklığını düzelterek oturdu. "Seyise mi verip veriştirdi?" "Ya seyis zencidir de ondan" "Zenci mi dedin?"

"Öyle. İyi adamdır doğrusu. Sırtı kamburdur, vaktiyle at tepmiş. Patron ne zaman başı kızsa, ona çıkışır. Ama boş verir seyis. Her zaman okur. Odasında kitaplar vardır."

"Peki Patron" nasıl adamdır dedi George:

"Fena adam değildir, doğrusu. Arasına damarı tutar ama, iyi adamdır yine. Bak, ne diyeceğim... Noel'de ne yaptı bilir misin? Bir galon viski getirdi buraya, dedi ki: İçin, evlatlar, senede bir Noel var."

"Yapma be! Koca bir galon mu?"

"Tabi ya! Ne eğlenmiştik! amma! O gece zencinin de gelmesine izin verdiler. Küçük bir arabacı var, Smitty derler, zenci kıran kırana güreşe tutuştu. Hattâ üstesinden de geldi. Arkadaşlar ayaklarını kullanmasına izin vermediler, o yüzden zenci kazandı. Smitty dedi ki: Ayaklarımı kullansaydım, canını alırdım zencinin. Ama zenci kambur olduğu için Smitty'nin ayaklarını kullanması doğru olmaz demişti arkadaşlar." İhtiyar bir süre gecenin anısıyla kendinden geçmişçesine durdu, sonra devam etti:

27

FARELER VE İNSANLAR

"Sonra hepsi, Soledad'a kurtlarını dökmeye gittiler. Ben gitmedim. Artık zevk almıyorum böyle şeylerden."

Tam Lennie yatağının düzeltmeyi bitirmişti ki tahta kapı birden açıldı. Eşikte kısa boylu, tıknaz bir adam duruyordu. Ayağında mavi kot pantolon, sırtında bir fanila gömlek, düğmeleri iliklenmemiş siyah bir yelek ve siyah bir ceket vardı. Baş parmaklarını, dört köşe çelik bir tokenin iki yanında kemerine geçirmişti.

Başında kahverengi bir şapka vardı, yüksek topuklu çizmelerine mahmuzlar takılıydı, bir işçi olmadığı bundan belliydi.

İhtiyar adam ona bir göz attı, avucuyla sakalını sıvazlayıp ayaklarını sürüyerekten kapıya doğruldu.

"Yeni geldiler" dedi.

Patronun yanından sıyrılıp dışarı çıktı. Tombul bacaklı patron, hızlı ve kısa adımlarla ilerledi:

"Murray ve Ready'ye bu sabah için iki adama ihtiyacım olduğunu yazmıştım. İş kartlarınız yanınızda mı?"

George, cebini araştırdı hızla, kartları çıkarıp patrona verdi.

"Suç Murray ile Ready'de değilmiş. Bu sabah çalışmak için gerekli saatte burada olacağınız yazılı bu kartta."

George başını eğdi:

"Otobüs şoförü bizi aldattı" dedi. "Tam on mil yol yürümek zorunda kaldık. Daha çok uzaktayken geldik dedi bize. Bu sabaha bizi getirecek bir araba da bulamadık."

Patron gözlerini kısarak baktı:

"Arpa arabalarını iki kişi eksiğiyle göndermek zorunda kaldım. Artık gitseniz de faydası olmaz. Öğleden sonra giderseniz."

Cebinden ajandasını çıkardı, yaprakların bir kalemle ayrıldığı sayfayı açtı.

George, Lennie'ye kaşaltından sert sert baktı. Lennie de bir baş işaretiyle anladığını ifade etti. Patron kalemini tükrükledi:

28

JOHN \$ TEIN BECK

"Adın ne senin?"

"George Miller" " :

"Ya senin?" "•|||
|||...,"

George atıldı:

"Lennie Small'dur onun adı." : u ' |||<|"..*
|||

İsimler deftere kaydedildi. ! \

"Bugün neydi, ha ayın yirmisi, öğle zarrıam." : |""|
| |

!
*

Defteri kapadı. ,:'

"Nerede çalıştınız ikiniz?"

|||' :|;-:(|.|•||| |
||| :|;-:(|.|•||| |

"Kuzeyde, Weed'de," dedi George. Lennie'ye döndü: "Sen de mi?" George hızla yanıtladı.! "Evet, o da." Patron, şakacı bir bakışla, Lennie'yi parmağıyla işaret etti: "- "Pek konuşkan bir adam değil galiba?"

"Değildir ama, çalışmaya gelince üstüne yoktur. Boğa gibi kuvvetlidir."

Lennie kendi kendine güldü: "Boğa gibi kuvvetli," diye tekrarladı içinden.

George ona sert sert baktı, Lennie, utanmışçasma başını eğdi. Patron

birdenbire atıldı: "Hey, Small, elinden ne iş gelir senin?" Lennie telaşla Georga baktı.

"İstediğiniz her işi yapar" dedi George. "En ağır yükleri taşır, pulluk kullanmayı bilir, bir fırsat verin yeter O'na"

Patron, George'a döndü: "Ne diye bırakmıyorsun cevap versin kendisi? Niye yönetmeye çalışıyorsun O'nu?"

George, sesini yükseltti: "Zekidir, demedim. Hiç de değildir. Ama işe gelince üstüne yoktur. İkiyüz kilo yük vur sırtına, bana mısın demez"

29

FARELER VE İNSANLAR

Patron elindeki ajandayı cebine koydu. Baş parmaklarını kemerine geçirdi ve bir gözünü kırptı:

"Baksana buraya, kimi kandırıyorsun sen" dedi. ;,, {v ,

"Ha, ne?"

"Bu adamın gündeliğini mi alıyorsun elinden yoksa? \

"Hayır yok öyle birşey. Demek onu kullandığımı sandınız?"

"Eee, bir adamın bir başkasıyla bu kadar yakından ilgilendiğimi hayatımda görmedim de. Sadece bu işte ne çıkarım var, onu öğrenmek istiyorum."

"O benim kuzenimdir. İhtiyar annesine söz verdim onunla ilgilenmek için."

Patron biraz döndü: "Herneyse arpa çuvallarını taşımak için fazla akıllı olmaya da pek gerek yok ya ama beni aldatayım deme, Milton. Gözüm üstünde olacak. Weed'den neden ayrıldınız?"

George hemen atıldı: "İş bitmişti de." .....

" Ne işi yapıyordunuz?"

"Şey, lağım kazıyorduk." *

"Tamam... yalnız bana bir dolap çevireyim deme, çünkü yuttu-ramazsın. Senin gibi çok açığızler geçti elimden. Yemekten sonra arpa çekme işine gideceksiniz. Patozlardan arpa taşınacak. Slim'in ekibiyle gidersin."

"Slim mi?"

"Evet. Uzun iri yarı bir arabacı. Yemekte görürsün."

Birden döndü, kapıya yöneldi, fakat dışarı çıkmadan önce geri döndü, iki adamı uzun uzun süzdü.

Adamın ayak sesleri kesilince, George, Lennie'ye baktı: "Hani tek kelime etmeyecektin. Hani çeneni kapatacaktın? Az kalsın işimizden oluyorduk."

Lennie üzüntülü bir halde ellerine bakıyordu.

30

JOHN STEINBECK

"Unuttum, George."

"Evet, unuttun. Hep unutursun zaten, sonra pirincin taşını ayıklamak bana düşer."

Yatağına çöktü:

"Şimdi gözetliyecek bizi herif. Artık pot kırmamaya bakmalı. Çeneni tutacak mısın sen?"

Mahsun mahsun düşünceye dalmıştı:

"George!"

*

"Yine ne var?"

"Kafamı at tepmedi, değil mi George?"

George kızdı: "Hay keşke tepmiş olsaydı. Başını dinlerdi millet biraz."

"Akraban olduğumu söyledin, George."

"Yalan söyledim, ne farkeder. Çok şükür ki, yalan söyledim. Akraban olsaydım asardım kendimi be."

Birden konuşmayı bırakıp kapıya kulak kabarttı, görüp baktı. "Bana bak, niye bizi dinliyorsun orada?"

İhtiyar ağır adımlarla odaya girdi. Süpürgesi elindeydi. Peşinde bir çiftlik köpeği vardı, gözlerinin feri uçmuş, yaşlı bir köpek. Köpek, topallıya topallıya, güçlkle odanın bir köşesine gitti, boğuk bir hırıltıyla yere uzandı. Sonra kuşuni yalamaya koyuldu. İhtiyar, hayvanın yerleşmesini bekledi.

"Dinlemiyordum," dedi. "Köpeğimi kaşımak için şöyle gölgeye çöküvermişim. Lavabonun temizliğini yeni bitirdim de."

George: "Burada söylenenleri dinliyordum," dedi, "Her işime burnunu sokan adamlardan hoşlanmam ben."

İhtiyar, üzgün bir buluşma George'a, sonra Lennie'ye tekrar George'a baktı.

31

FARELER VE İNSANLAR

"Daha yeni gelmişim," dedi. "Söylediklerinizin tek kelimesini işitmedim. Konuştuklarınız beni ilgilendirmez. Bir çiftlikte kapı dinlemek ve soru sormak doğru olmaz."

Biraz yatışan George: "Doğru konuştun" dedi. "İşini kaybetmek istemiyen, öyle yapmalı."

Ama ihtiyarın sözleri onu tatmin etmişti.

"Gel otur biraz," dedi. "Amma da yaşlı şu senin köpek." |

"Öyle, küçükten büyüttüm onu. Eh, eskiden iyi bir çiftlik köpeğiydi o."

Süpürgesini duvara dayadı, kırçıl sakalını yumruğu ile sıvazladı:

"Patronu beğendiniz mi?"

"Kötü değil, iyi adama benziyor."

N

"İyi adamdır. Yalnız suyuna gitmeli."

İçeriye bir delikanlı girdi. Kara gözlü, kıvrıkcık saçlı, esmer bir delikanlı. Sol elinde bir iş eldiveni vardı. O da patron gibi yüksek topuklu çizmeler giymişti...

"Babamı gördün mü?" diye sordtu.

İhtiyar: "Biraz önce buradaydı, Curley." dedi. "Mutfağa gitti sanırım".

Curley: "Gidip yetişeyim." dedi. Gözleri yeni gelenlere takıldı ve durdu. Buz gibi bakışlarla önce Lennie'ye sonra George'ya baktı. Kolları yavaş yavaş dirseklerinden büküldü, yumruklarını sıktı. Bakışları içten pazarlıklı ve yırtıcıydı. Böyle dikkatle süzüldüğünü görünce Lennie ne yapacağını şaşırarak kımıldadı, sinirli bir hareketle ayaklarını oynattı. Curley usulca onun yanına yaklaştı.

Moruğun beklediği yeni işçiler siz misiniz?"

"Evet biraz önce geldik" dedi George.

"Sen sus, bu çam yarması söylesin."

;

32

JOHN STEINBECK

Lennie şaşkın bir halde kıvranıyordu.

George atıldı: "Ya konuşmak istemiyorsa canı?"

Curley bir sıçrayışta ona döndü:

"Kendisine bir şey sorulduğunda cevap verir adam, sen ne diye burnunu sokuyorsun?"

George kayıtsız bir tavırla: "Biz hep beraber dolaşırız," dedi. "Ha, demek ondan!" "Evet ondan, ne olacak?"

Şaşkına dönen Lennie ne yapmak lazım geldiğini anlamak için George'a bakıyordu.

"Bu çam yarmasının konuşmasına izin vermeyeceksin, öyle mi?"

"Canı bir şey söylemek istiyorsa, söyler." Lennie'ye hafifçe işaret etti.

Lennie usulca: "Daha şimdi geldik," dedi. Curley ona dik dik baktı:

"Gelecek sefere, sana bir şey sorulunca sen cevap vereceksin anladın mı?"

George onun arkasından baktı, sonra ihtiyara döndü:

"Söylesene ne kaşınıyor bu herif be? Lennie ona bir şey yapmadı ki."

İhtiyar, dinleyen olmasın diye dikkatlice kapıya baktıktan sonra yavaşça:*

"Bak ne diyeceğim" dedi. "Patronun oğludur o. Curley sıkı oğlandır. Biraz boks'a çalışmış. Hafif sıklet boksörüdür, yeteneklidir de."

"Ne olmuş boksörse? durup dururken Lennie'ye çatmakta ne faydası var?"

"Bak ne diyeceğim... Curley bütün ufak tefek insanlar gibidir.

FARELER VE

İNSANLAR

İri yarı adamlarından hoşlanmaz. Hep böyleleriyle çatışır durur. Kendisi daha küçük yapılı olduğu için, içerler adeta. Böylelerine hiç rastlamadın mı? Hep sorun yaratırlar."

"Elbette, böyle kavgacı tıfilları çok görmüşümdür. Ama şu se- * nin Curley, Lennie'ye dokunmasa daha iyi eder. Lennie becerikli değildir ama, kafasını kızdıracak olursa, sonu iyiye varmaz."

İhtiyar:

"Bilmem ama, Curley becerikli oğlandır." dedi. "Hiç doğru bulmuyorum ben. Örneğin, Curley iri yarı birinin üstüne atılıp herife bir tane indirecek olsa, herkes Curley'in yaman bir döğüşçü olduğunu söyler. Ama bunu yapmaya kalkışırken kendisi dayağı yedi mi, bu sefer de herkes, döğüşmek için dengini bulsaydı diye o adama çatar, hatta üstüne de çullanırlar. Hiç doğru bulmam ben bu işi. Senin anlayacağın Curley'in karşısına çıkar hiç şansı yok."

George kapıya çevirdi bakışlarını ters ters konuştu:

"Ama Lennie'ye sökmez, hem kuvvetlidir, hem de çeviktir Lennie kural mural da bilmez öyle."

Ortadaki masaya gidip tahta sandıklardan birine oturdu. Birkaç iskambil kağıdı alarak karıştırdı. İhtiyar başka bir sandığa oturdu.

"Bu anlattıklarımın, Curley'e bahsetme sakın. Kovar beni. Umurumda mı herifin. Kimsenin gözünün yaşma bakmaz. Kimse onu kovamaz, çünkü o patronun oğludur o."

George iskambil destesini kesti, çevirmeye başladı, birer birer bakıyor ve üstüste koyuyordu.

"Şu Curley, puştun biri bence. Ben böyle kalles bücürlerden hiç hoşlanmam."

"Son zamanlarda iyice azıttı." dedi ihtiyar. İki hafta önce evlendi. Karısı da orada patronun evinde oturur. Evleneli beri İyice horozlanmaya başladı."

34

JOHN STEINBECK

George ağzının içinde mırıldandı:

"Karısına hava atmak içindir."

İhtiyar iyiden iyiye konuşmaya kaptırılmışta kendini:

"Sol elindeki eldiveni gördün mü?"

"Gördüm n'olmuş?"

"O eldivenin içi vazelin doludur işte." ,

"Vazelin mi? Ne diye ki?"

"Söyliyeceğim. Curley diyor ki, o elini karısı için yumuşak tutmak istiyormuş."

George dikkatle kağıtları muayene ediyordu. "Bunları her yerde konuşmak ayıp değil mi?"

Adamın içi rahatlamıştı, George'un Curley'i ayıplamasını istiyordu.

George'un tavrı karşısında daha rahat konuşmaya devam etti!

"Curley'in karısını bir gör de öyle konuş."

George kağıtları yine kesti ve düşünce düşünce, ağır ağır dizmeye koyuldu.

"Güzel mi bari!" dedi. "Evet güzeldir, ama" George, kağıtları inceliyordu.

"Ama ne?" "Karının gözü dışarda..."

"Yok canım? Onbeş gün önce evlendi de hâlâ fingirdiyor demek?"

Curley'in bu kadar horozlanması belki de ondandır."

"Slim'e göz kırptığını gördüm karının. Slim yakışıklı adamdır. Karının Slim'e göz ettiğini gördüm. Curley görmedi. Bir başka günde Carlson'a kuyruk salladığını gördüm."

George hiç oralı değilmiş gibi görünüyordu:

35

FARELER VE İNSANLAR

"Desene, tam eğlencenin ortasına düşmüşüz."

İhtiyar oturduğu yerden kalktı:

"Ne diyorum, biliyor musun?"

George cevap vermedi.

"Bence şu Curley'in aldığı karı orospunun teki."

"İlk değil bu. Çok adamın başına gelmiştir."

İhtiyar, kapıya doğru yürüdü, yaşlı köpeği başını kaldırıp çevresine bakındı. Sonra peşinden gitmek için güçlkle yerinden doğruldu.

"Arabalar nerdeyse gelirler. Gidip yıkanma kovalarını çıkarayım. Siz de arpa mı yükliyeceksiniz?"

"Evet."

"Dediklerimi Curley'e söylemezsiniz, değil mi?" "Yok canım"

"Bir kere görsen yeter; ne mal olduğunu anında anlarsın karının." Dışarıya yakıcı güneşe çıktı.

George, hala kağıt destesiyle oyalanıyordu. Birlilerin üstüne dört sinek koydu. Güneş huzmesi şimdi yerde dörtköşe bir ışık parçası meydan getirmişti, sinekler bu huzme içinden geçerken birer kıvılcım gibi

parlıyorlardı. Dışarda araba gürültüleri ve insan sesleri duyuluyordu. Uzaktan birisi bağırdı!

"Seyis!.. Hey, Seyis!"

Hemen ardından "Nerede bu sersem herif!"

George açtığı kağıtları seyrediyordu; sonra kağıtları karıştırdı ve Lennie'ye döndü. Uzandığı yerden Lennie onu seyrediyordu." Burası pek tekin bir yere benzemiyor. Şu Curley dedikleri herifle başın derde girecek senin. Böylelerini tanırım. Senin anlayacağın, herif seni bir yoklamak istedi. Fırsatını buldu mu, tokadı suratına indirecekti."

36

JOHN STEINBECK

Lennie'nin gözleri korkuyla iri iri açıldı. Sızlandı:

"Ben belaya bulaşmak istemiyorum, George. Bana sataşmasına izin verme George."

George kalktı, gidip Lennie'nin yanına oturdu.

"Böyle orospu çocuklarından nefret ederim. Çok gördüm böylelerini. İhtiyarın dediği gibi, Curley için korkacak bir şey yok. Her zaman o üstün çıkar."

Bir an düşündü.

"Seninle doğuşecek olursa uzak dur."

Onun için gözünü aç da tongaya basma. Patronun oğlu bu. Beni dinle Lennie. Ona sokulmamaya bakarsın, olmaz mı? Hiç konuşma o herifle. Eğer yatakhaneye gelirse sen odanın öbür köşesine çekil. Sözümü dinliyeceksin, değil mi Lennie?"

; Lennie mırıldandı:

"Ben belaya girmek istemiyorum. Ona bir şey yapmadım ben." "Curley sana boksörlük taslamayı aklına koyarsa, sen bir şey yapmışsın, yapmamışsın birdir. Hiç yanına yaklaşma onun. Aklında tutacaksın, değil mi?"

"Tabii, George, bir kelime bile söylemeyeceğim."

İşçiler yaklaştıkça gürültü de artıyordu. Atların sert topraktaki ayak sesleri, boğuk haykırışlar, dingil gıcırtiları duyuluyordu. Lennie'nin yatağına ilişen George'nin suratı açıktı. Lennie utana sıkıla sordu:

. "Kızmadın ya, George?"

; "Sana kızmadım. O Curley dedikleri kalleşe kızdım. Birlikte biraz para biriktireceğimizi... hiç olmazsa bir yüz kağıt yapacağımızı umuyordum."

Kesin bir tavırla:

"Ona hiç yaklaşma, Lennie," dedi.

FARELER VE İNSANLAR

"Güven bana George, ağzımı açmam."

"Sana sataşmasına imkan verme... Ama, o kahpe dölü sana vuracak olursa, o zaman da sen hesabını görürsün."

"N'olsun, George?"

"Bir şey değil, bir şey değil. Zamanı gelince söylerim. Bu çeşit heriflere hiç dayanmam. Dinle beni Lennie, başına bir iş gelecek olursa, ne yapacaktın, hatırlıyorsun değil mi?"

Lennie, yüzü kaygılı bir halde, dirseği üstünde doğruldu. Sonra gözleri üzgün bir bakışla George'a çevrildi.

"Başıma bir iş gelecek olursa, tavşanlara bakmama izin vermi-yeceksin."

"Onu demek istemedim. Dün gece nerede yattığımızı hatırlıyorsun, değil mi? Hani şu ırmak kıyısında"

"Evet, hatırlıyorum. Elbette hatırlıyorum. Gidip orada çalıkların arasında saklanacağım."

"Ben gelip seni buluncaya kadar orada saklanırsın. Kimseye gösterme kendini. Irmak kıyısında şahlar arasında saklan. Tekrarla bakayım."

"Irmak kıyısında çalıklar arasında saklanacağım."

"Eğer başın derde girerse"

"Başım bir derde girerse."

Dışarda bir fren gıcırdadı. Biri bağırdı:

"Seyis! Hey! Seyis!"

George:

"Unutmamak için, tekrarla içinden," dedi.

Eşikte beliren gövdeye baktı ikisi birden. Kapıda bir genç kadın duruyordu. Boyanın içine düşmüş gibi ağır bir makyajı vardı. Tırnakları kırmızıydı. Saçları küçük sosisler gibi bukle bukle sarkıyordu. Sirtında pamuklu bir ev kıyafeti, ayağında kırmızı deve kuşu tüyleriyle süslenmiş kırmızı terlikler vardı.

JOHN STEINBECK

"Curley'e bakmıştım." dedi. Sesinin genizden gelen ve keskin bir tonu vardı.

George, başını çevirdi, sonra bir daha baktı.

"Bir dakika önce buradaydı, ama gitti."

"Ya!"

Kadın, göğsünü daha fazla çıkarmak için elini arkasına götürerek, kapı pervazına yaslandı. "Siz yeni gelenlersiniz değil mi?"

"Evet"

Lennie, kadını dikkatle süzdü, kadın Lennie'den yana bakmıyor gibi görünmesine rağmen, hafifçe vücudunu yaylattı. Tırnaklarına bakarak: "Curley bazan buraya gelir de," dedi.

George sertleşti:

"Ne yapayım, burada değil işte."

Kadın nazlı bir sesle;

"Madem ki burada yok bende başka yere bakarım." dedi.

Lennie, büyülenmiş gibi öylece seyrediyordu. George:

"Görürsem aradığımı söylerim."

Kadın çapkınca güldü ve kırıtarak!

"Birini aramak da suç değil ya," dedi.

Kapıdan Slim'in sesi duyuldu.

"Selam güzelim"

"Selam, Curley'i arıyorum, Slim."

> "Pek de aradığın söylenemez. Şimdi gördüm onu, sizin eve gidiyordu."

Kadın birden telaşlandı. Odaya doğru :

"Hoşçakalın çocuklar!" diye haykırdı ve hızla uzaklaştı.

George, Lennie'ye baktı.

39

FARELER VE İNSANLAR

"Ne karı be!" dedi. "Curley'in de karı diye bulduğu bu mu?" "Güzel kız," dedi. Slim onu savunurcasına,

"Güzelliğine güzel, zaten pek sakladığı yok hani. Curley'in daha çok göreceği var bu kandan. Bahse girerim bu karı yirmi papele çözülür."

Lennie, hâlâ kadının çıktığı kapı aralığına dalmıştı.

"Ne güzeldi." Hayran hayran gülümsüyordu. George, ona şöyle bir göz attı, sonra kulağından tutup sarstı. Kızarak: "Bana bak, sersem herif, bu orospuya baktığını görmiyeyim bir daha. Bana ne, ne derse desin, ne yaparsa yapsın, vız gelir. Böyle yılanları çok gördüm ben, adamı kodese tiktirmek için birebirdirler. Ondan uzak duracaksın.

Lennie, kulağını kurtarmaya çalışıyordu. "Ben bir şey yapmadım ki, George"

"Yapmadım elbette, ama biraz önce kapı aralığında kan bacak-lannı gösterirken gözlerini ayırmıyordun maldan."

"İçimde kötülük yoktu, George inan ki..."

"Zararı yok, yaklaşma o karıya, karışmam ha! Kapana kısıtırırsın kuyruğunu. Bırak da Curley tutulsun o kapana. Almasaydı hergele."

Tiksinerek ekledi:

"Vazelinli eldiven. Kesinlikle her gün çiy yumurta yutar, eczanelere de bir sürü kuvvet hâpı ısmarlar."

Lennie birdenbire haykırdı:

"Burayı sevmedim, George. Kötü yer burası. Gitmek istiyorum ben."

"Biraz para kazanıncaya kadar kalmamız gerekli. Çaresi yok, Lennie.

Fırsat bulunca gideriz. Bende bayıldım buraya."

Masaya giderek gene iskambil açmaya koyuldu.

"İÜ

JOHN STEINBECK

"Hayır hemde sevmedim burasını," dedi. "Şeytan çek git diye dürtüyor. Beş on papel yapabilesek Amerikan River boyunca çıkıp altın yıkamaya gideriz. Günde iki üç dolar kazanabiliriz orada, belki de bir altın damarı buluruz, kimbilir."

Lennie sevinçle haykırdı:

"Hadi gidelim, George. Gidelim buradan. Kötü yer burası." George kesin bir tavırla: "Kalmak zorundayım" dedi. "Adamlar nerdeyse gelirler."

Yan taraftaki aka suyun ve kımıldatılan kovaların sesi duyuluyordu.

George, kağıtlarını gözden geçiriyordu.

"Gidip yüzümüzü yıkasaydık. Ama kirlenmek için de bir şey yapmadık ki."

Kapıda çok uzun boylu bir adam belirdi. Islak uzun siyah saçlarını geriye doğru tararken koltuğu altında yassılmış bir stetson şapka tutuyordu.

Oda diğerleri gibi mavi kot pantolon ve kısa ceket giymişti saçlarını

taramayı bitirince odaya girdi. Tavrında soylulara ya da zenginlere has bir eda, çok görkemli bir hal vardı. Arabacıydı, onda bir başkalık vardı. O

konuşmaya başlayınca herkes anlatıklarına hemen inanırdı. Dar ve uzun yüzünden yaşını kestirmek imkansızdı. Belki otuz belki de elli. Kulakları kendisine söylenenden çok fazlasını işitir, ağır konuşması, düşünce değil,

düşünceyi de aşan, bir incelik gösterirdi. İri ve ince elleri, kutsal dansözlerin elleri kadar kıvraklıkta hareket ederdi.

Ezilmiş şapkasını düzeltti, ortasını çukurlaştırıp başına geçirdi. Odadaki iki

adama dostça bir baktı. Nezaketle:

"Dışarda güneş öyle parlak ki, gözlerim kamaştı...." dedi." İçeriye göremiyorum. Yeni gelenler siz misiniz?" "Şimdi geldik," dedi George. "Balya işinde mi çalışacaksınız?"

40

41

FARELER VE
N S A N L A R

"Evet öyle" dedi.

>||..!; w'. <|.?!:.

i Slim, masanın öbür yanında, George'un karşısında bir sandığa oturdu. Önüne, tersine serilmiş kağıtlara baktı.

"Umarım benimle aynı grupta olursunuz" dedi.' v ' Sesi çok tatlıydı.

— ' |
"Bizim postada iki aptal var, bir arpa çuvalını bile ayırt etmesini bilmiyorlar. Siz hiç balyada çalıştınız mı?"

"Elbette çalıştık" dedi George. "Benim öyle dillere destan olacak bir becerikliliğim yoktur ama, şu koca herif yok mu, inan olsun, kaldırdığı yükü iki kişi kaldıramaz."

Onları gözücuyla izlemiş olan Lennie, bu övgüyü işitince sevinerek gülümsedi. Slim de, George'un övgüsünü bir bakışla onayladı. Masaya eğildi ve kullanılmış bir kağıdın kenarını çıtlattı:

"Birlikte mi takılıyorsunuz?"

Dostça bir edayla konuşuyor, gözleri bir şey sormadan adamı açılmaya davet ediyordu.

George:

"Evet," dedi, "Birbirini tamamlayan iki insan gibiyiz."

Başparmağıyla Lennie'yi gösterdi:

"Akıllı tam değildir, ama sıkı işçidir, içinde bir kötülük yoktur, fakat dediğim gibi akıllı kıttır, çok uzun zamandır tanırım."

Slim'in gözleri George'u delerek geçti. Düşünceli düşünceli:

"Birlikte dolaşan insanlara çok rastlanmaz. Nedendir bilmem. Şu kahrolası dünyada insanlar birbirlerinden korkuyorlar da ondan, belki."

George : "İnsanın tanıdığı biriyle dolaşması daha iyi oluyor," dedi.

İri yapılı bir adam girdi içeri. Başından sızan sular, saçlarını yıkamış olduğunu belli ediyordu.

42

JOHN STEINBECK

"Selam Slim!" dedi, sonra durdu, George'la Lennie'yi süzdü. Slim, onları işaret ederek: "Yeni gelmişler," dedi.

İri adam : "Hoş geldiler," dedi. "Benim adım Carlson'dur." "Benim George Miller. Bunun da Lennie Small."(1) Carlson:

!•|||: | j

"Küçük! ha," dedi, "Pek de küçüğe benzemiyor." • | 1 «, Yaptığı espiriye yalnız kendi güldü. "Hiç de küçük değil," diye tekrarladı. Slim, ne diyecektim... Senin köpek nerede? Bu sabah arabanın altında yoktu da?..."

Slim: "Dün akşam yavruladı," dedi. "Tam dokuz tane. Dört tanesini hemen suda boğdum. Bu kadar yavruyu beslemeye gücü yetmiyecekti."

"Demek beş tane kaldı ha!"

"Evet, beş tane. Biraz irice olanları bıraktım.

"Yavruların cinsi ne olacak peki?"

"Bilmem," dedi Slim. "Herhalde çoban köpeği olmalı. Bizimki kızıştığı sıralarda ortalıkta başka köpek yoktu ki."

Carlson devam etti:

"Demek beş tane yavrun var. Hepsini büyütecek misin?"

"Bilmem. Lulu'nun biraz emzirmesi lazım."

Carlson, düşünceli bir tavırla, dedi ki:

"Hani, Slim, aklıma bir şey geldi de, Candy'nin şu gövdesini ta-şyamıyor. Üstelik de leş gibi kokuyor. Ne zaman odaya girse iki üç gün kokusu burnumdan gitmiyor. Neden Candy'ye köpeğini öldürmesini söylemiyor musun; seninkilerden birini ona verelim. O

43

FARELER VE

N S A N L A R

köpek yaklaşmıyor mu bir mil uzaktan, burnumun direği kırılıyor.

Ağzında diş kalmamış gözü görmez yiyeceğini öğütemez. Candy onu sütle besliyor. Hayvan başka bir şeycik çığnıyemiyor ki."

Birden dışarda yemek zilinin çaldığı duyuldu. Önce yavaştan sonra gittikçe hızlanarak, taki uzun tek bir ses olarak duyulana kadar hızlanarak devam etti. Sonra da birden durdu.

Carlson: "Yemek zili" dedi.

Dışarıda, kapının önünden geçen adamların sesleri duyuldu. Slim, vekarla, ağır ağır kalktı.

"Millet yemek bitmeden yetişelim, sonra hiçbir şey kalmaz." Carlson, Slim'e yol açtı, sonra ikisi de kapıdan çıktılar.

Heyacmh bir halde olan Lennie, George'a bakıyordu. George, kağıtları karmakarışık etti.

"Tamam, tamam, bende duydum, Lennie. Ondan bir tane isterim."

Kendinden geçen Lennie: "Beyazlı kahverengili olsun ama," diyerek ellerini çıırttı.

"Haydi yemeğe gidelim. Beyazlı kahverengilisi var mı nerden biliyorsun?"

Lennie yatağından kımıldamıyordu.

"Hemen söyle ona, George: Diğerlerini de öldürmesin."

"Tamam, hadi yaylan bakalım"

Lennie yatağından doğruldu, birlikte kapıya doğru yürüdüler. Tam kapı yanına geldikleri sırada, Curley yıldırım gibi içeri daldı. Öfkeli bir sesle:

"Buralarda genç bir kadın gördünüz mü?" diye sordu. George soğuk

soğuk: "Yarım saat kadar oluyor, gördük," dedi. "Peki ne halt

kariştıırıyordu burada?"

George, hiç kımıldamadan, öfkeli gence bakıyordu. Küçümser bir eda ile:

44

JOHN STEINBECK

"Sizi aradığını söyledi," dedi.

Curley, George'u ilk defa görüyormuş gibi ilginç bir tavır takındı. Ona ateş saçan gözlerle baktı, kafasında, şöyle bir tarttı, ölçtü, biçti, sağlam yapısını gözden geçirdi. Sonunda:

"Hangi tarafa gitti?" diye sordu.

"Ne bileyim?" dedi George. "Giderken arkasından bakmadım."

Curley ona öfkeyle baktı ve yarım daire çizerek kapıdan çıkıp gitti.

George dedi ki: "Görüyor musun Lennie, şu bastı bacakla bir gün kendim bir hır çıkaracağım diye korkuyorum. Ulan ne kenef suratı var be. Hadi yürü. İsa aşkına, yoksa aç kalacağız."

Kapıdan yürüyüp gittiler. Güneş artık pencerenin altında ince bir çizgi gibi kalmıştı. Uzakta, bir tabak, çanak gürültüsü duyuluyordu.

Biraz sonra, yaşlı köpek açık kapıdan topallıyarak içeri girdi. Yan kör gözleriyle sağa sola bakındı. Etrafı dikkatle kokladı, başını ön ayaklarının üstüne koydu. Curley tekrar kapıda göründü, odaya baktı. Köpek başını kaldırdı, fakat Curley birdenbire gidince, kırçıl başı yine döşemeye düştü.

45

o

Z

r1 O

DO

O 35

J OH N STEIN

E C K

Pencerelerde günün son ışıkları parlamasına rağmen, açık kapıdan odanın içerisi artık karanlığa gömülmüştü. Açık kapıdan bir takım gürültüler, nal oyununun bildik nal şıkırtısı geliyor, arada tezahürat ya da yuhanma sesleri yükseliyordu.

Slim ve George, karanlığa gömülen yatakhaneye birlikte girdiler. Slim oyun masasının üstüne kolunu kaldırarak metal abajur örtülü elektrik ampulünü yaktı. Birden masa aydınlandı, abajurun ışığı dosdoğru aşağı vermesi yüzünden, odanın köşe bucağı yine karanlık kaldı. Slim bir sandığa oturdu. George da onun karşısında yerini aldı.

"Hiç önemli değil" dedi Slim" zaten bir şekilde çoğundan kurtulmam gerekecekti. Teşekküre gerek yok"

George: "Önemli olmayabilir belki, ama ona dünyaları vermiş oldun. Dinine yandığım, şimdi burada yatırmak kolay olmayacak oğlanı. Köpeklerle beraber ahırda yatmaya kalkışacak. Sandıktaki yavruların arasına sokulmasına zor engel olacağız."

"Hiç önemli değil" diye üsteledi Slim." Hani onun için söylediklerin çok doğruymuş. Belki akli noksan ama, işe gelince bir eşini daha görmedim şimdiye kadar. Yanında çalışan oğlanı öldürecekti az kalsın. Kimse onunla boy ölçüşemez. Bu kadar kuvvetli bir adam görmedim ömrümde."

George'un koltukları kabardı:

"Ona yalnızca ne yapacağını söyle yeter. Kendiliğinden hiçbirşey düşünmez, ama söyleneni yapar, ona hiç diyecek yok."

Demir kazığa bir nalın çarpmasından çıkan ses ve bir tezahürat haykırışı duyuldu.

49

FARELER VE İNSANLAR

JOHN STEINBECK

Slim, ışık yüzüne gelmesin diye biraz geri çekildi.

"Böyle bir araya gelmeniz pek tuhaf, doğrusu," dedi.

George'a kendisine güvenip içini açması için adeta bir çağrıda bulunuyordu.

"Nesi var bunun" dedi George tereddütle.

"Demek istediğim, iki kişinin birbirine can yoldaşlığı edip yollara beraber düşmeleri pek görülmez de. Gelirler kendilerine yatacak yer gösterilir, bir ay çalışırlar, sonra usanıp tek başlarına kalkar giderler... Kimse ile pek sıkı

fıkı ahbap olmazlar. Onun için, onun gibi bir kaçıkla senin gibi bir açıkgozün böyle beraber dolaşmanız bana biraz tuhaf göründü."

"O deli değil." dedi George. "Aptallığına diyeceğim yok ama, deli değildir. Hem ben de öyle pek açıkgoz değilimdir, yoksa boğazdan başka elli kâğıt için arpa taşımazdım. Açıkgoz olsaydım, hatta biraz becerikli olsaydım, kendi toprağım olurdu. Millete eş-şek gibi çalışacağıma kendik ekip biçer kendi ekinimi kaldırırdım."

George sustu. Konuşmak geliyordu içinden. Slim ne cesaretlendiriyor, ne de engelleyecek bir şey yapıyordu. Sakin ve ilgili bir tavırla oturup duruyordu.

George, en sonra: "Böyle beraber dolaşmamızda pek de şaşılacak bir şey yok." dedi. "Bir hemşeriyiz. Clara teyzesini tanırdım. Onu daha memedeyken yanma alıp büyüttü. Clara teyzesi ölünce, Lennie benimle birlikte çalışmaya geldi. Bir süre sonra da birbirimize alıştık ve beraber dolaşmaya başladık."

Slim: "Hımm" dedi.

George, Slim'e döndü ve onun kayıtsız bir Tanrı gibi kendisine bakan gözlerini gördü.

George: "Biraz gariptir," dedi. "Eskiden onu alaya alırdım. İçinden çıkamayacak kadar alık olduğu için ona türlü oyunlar ederdim. Ama o, hatta kendisine oyun edildiğini bile anlamıyacak kadar alıktı. Az güldürmedi beni. Onun yanında kendimi kurnaz bir insan gibi görürdüm. Ne dersem hemen yapardı. Bir yerden aşağı atla desem, hiç düşünmeden kaldırır kendini atardı. Sonraları bunu o kadar gülünç bulmadım. Hiç de kızmazdı. Bazen döverim de, oysa tek eliyle bütün kemiklerimi kırabilirdi, ama parmağını bile kımıldatmazdı bana."

George'un sesi çok önemli bir itirafta bulunmuş gibi çınılıyordu: "Bak ona karşı neden değiştim. Bir gün Sacramento çayının kıyısında beş, on kişi toplanmıştı. Bir oyun etmek geldi içimden... Lennie'ye dönüp "Atla!" dedim, atladi, yüzme bilmiyormuş. Az kalsın ben yetişmeden boğuluyordu. Atlayıp kurtardığım için bana kul köle olacaktı neredeyse. Ona atla diyen ben olduğumu unutmuş gitmişti. Ama bundan sonra bir daha böyle şakalar yapmadım."

Slim: "Çok temiz biri" dedi. "İyi biri olmak için akıllı olmak yetmiyor. Hatta tam tersi, akıllı dediğim insanların çoğunun içinde fesatlık kötülük kaynıyor."

George dağınık iskambilleri toplıyarak yeniden bir el açmaya koyuldu. Dışarıda nallar küt diye yere çarpıyordu. Pencerelede akşamın son kızılığı camları parlatıyordu.

George: "Benim kimsem yoktur." dedi. "Çiftliklerde tek başlarına çalışmaya gidenleri gördüm. İyi bir şey değil. Yaşamaktan zevk duymuyorlar. Kavga için bahaneler arayan serseriler haline geliyorlar." Slim: "Öyle, kötü adam oluyorlar." diye onayladı. "O hale geliyorlar ki, kimseyle iki lakırdı etmek istemiyor canlan."

George : "Çok kere Lennie de çekilmez bir yük oluyor. Ama insan bir arkadaşla beraber dolaşmaya alışıyor da, sonra vazgeçemiyor," dedi.

Slim: "Hiç fena çocuk değil," dedi. "Lennie'nin hiç de fena bir çocuk olmadığı bir bakışta belli oluyor..."

50

51

FARELER VE
N S A N L A R

"Değildir tabii, ama daima başımı derde sokar, çünkü sersem herifin biridir. Weed'deki gibi."

Bir kâğıdı yarı çevirirken durdu. Huzursuz gibiydi ve Slim'e bir göz attı: "Kimseye söylemezsin değil mi?"

Slim, sakın sakın: "Ne yaptı, Weed'de?" diye sordu. "Kimseye söylemezsin, değil mi?... Yok eminim, söylemezsin." Slim yine sordu: "Ne yaptı Weed'de?"

"Ne yapacak, kırmızı giysili bir kız görmüş, o kadar piç kurusu bir sersem ki. Hoşuna gitti mi bir şey, mutlaka elini sürmek ister. Yalnızca hissedebilmek için. Al giysisine dokunmak için elini uzattı, kız bastı yaygarayı, Lennie şaşırdı, ne yapacağını bilmeyerek kızın eteğine yapıştı. Kız da çığlık çığlık bağırdı. Uzakta değildim, çığlıkları işitiyordum, hemen yetiştim, Lennie öyle korkmuştu ki, kızın eteğine sımsıkı sarılmaktan başka bir şey yapamıyordu. Bıraksın diye bir odun parçasını kaptığım gibi indirdim kafasına. İmkanı yok bırakmaz. Hayvan gibi gtiçlü herif."

Slim kılı kıpırdamadan önüne bakıyordu. Yavaşça başını salladı.

"Peki, ne oldu sonra?"

George, kağıtlardan dikkatle bir sıra daha dizdi...

"Ne olacak, kız hemen polise koşmuş, ırzıma geçtiler, demiş. Weed'deki herifler, Lennie'yi linç etmek için ekip halinde aramaya çıktılar. Bütün bir gün sulama kanalında saklandı. Biz de gece olunca tüydük oradan."

Slim, bir an ses çıkarmadı. Sonunda: i

"Kıza gerçekten bir şey yapmadı mı?"

"Tabiki hayır, sadece ödünü patlattı. İşte o kadar. Bana el sürse

52

JOHN STEIN

E C K

ben bile korkardım. Ama kıza bir şey yapmadı. Sadece kırmızı giysisini okşamak istiyordu, tıpkı durmadan inekleri okşadığı gibi"

"Kötü biri değil," dedi Slim. "Kötü adamı ben gözünden tanırım."

"Değildir tabii, hem ona söylemen her şeyi..."

Lennie kapıdan girdi. Mavi bez ceketini pelerin gibi omuzuna atmış, ona doğru üstelik kambur gibi yürüyordu.

George: "Eee, söyle bakalım, Lennie," dedi, "Senin yavruyu sevdin mi?"

Lennie, nefes nefese yanıtladı. "Tam istediğim gibi, kahverengi (| beyaz", dosdoğru yatağa gitti uzandı. Yüzünü duvara çevirdi, büktüğü dizlerini de karnına doğru çekti.

George, kesin bir hareketle kağıtları bıraktı. Soğuk bir sesle: "Lennie!" dedi.

"Ha! Ne var George"

"Eniğini buraya getirme demedim mi sana?"

"Ne eniği, George? Enik menik yok bende."

George, hemen ona doğru koştu, omuzundan tutup arkaüstü yatırdı. Elini uzatıp köpek yavrusunu Lennie'nin göbeği üstünde sakladığı yerden çıkardı.

Lennie çabucak doğruldu: "Onu bana ver, George."

George ; "Hemen kalkacak, bu eniği sandığına götüreceksin." dedi.

"Anasının yanında uyumalı. Niyetin onu öldürmek mi? Daha dün akşam doğmuş yavruyu, sandığından çıkarmaya kalkıyorsun. Kalk götür onu yerine, yoksa Slim'e söylerim, sana vermez sonra."

Lennie, yalvarır gibi ellerini ona uzattı: "Tamam George, yerine götüreceğim. Kötü bir şey yapmak istemiyordum, George, inanki. Yalnızca biraz okşamak istiyordum."

53

FARELER VE İNSANLAR

George, küçük köpeği ona verdi.

"Pekala, koş, hemen götür yerine, bir daha da sandıktan çıkara-1 yım deme. Yoksa oluverir hemencecik, karışmam."

Lennie koşar adım çıktı odadan. Slim hiç kıpırdamaksızın, kapıdan çıkına kadar sessizce Lennie'yi izledi. "Küçük bir çocuktan farksızdı, değil mi, ha?"

"Evet tam bir çocuk gibidir. Hem çocuk kadar da saftır, bir far-: ki varsa, kuvvetlidir. Bu gece buraya yatmaya gelirse, bir şey bilmiyorum. Gidip ahırda, sandığın dibinde uyuyacaktır. Eh, kulak asma... Ne isterse yapsın. Orada kimseye bir kötülüğü dokunmaz."

Dışarda hava iyice kararmıştı artık. İhtiyar uşak Candy, içeri girdi ve yatağına gitti. Yaşlı köpeği de ağır aksak peşinden geliyordu.

"Selam Slim, selam George. Nal oyununa gitmediniz mi sizler?"; Slim: "Her akşam oynamak hoşuma gitmiyor" dedi.

Candy, devam etti : " Yanın da bir yudumcuk viskisi olan var mı? Karnım ağrıyor da."

Slim: "Bende yok," dedi. "Karnım ağrımıyor ama, olsaydı yine içerdim."

Candy: "Çok karnım ağrıyor," dedi. "Hep o şalgamlar yüzünden. Daha yemeden başıma geleceği biliyordum."

Karanlık avluda iri yarı gövdesiyle Carlson daldı içeriye. Yatakhaneinin ucuna gitti ve diğer lambayı yaktı.

"Ne karanlık burası be! Helal olsun be, şu zencinin öyle bir nal atışı var ki namussuzum."

Slim: "İyi oynuyor değil mi?" dedi.

"Ne diyorsun! Kimseye göz açtırmıyor..."

!

Durdu ve kokladı, koklarken gözlerini köpeğe çevirdi.

"Allah'ın cezası hayvan, leş gibi kokuyor, Candy Allah'ını seversen at şunu dışarıya."

54

JOHN STEINBECK

Candy, dönerek yatağının kenarına geldi, özür diledi:

"O kadar zamandan beri yanmadadır ki, kokusunu fark etmiyorum bile."

Carlson: "İyi ama, benim burnumun direği kırılıyor. Çıktığımdan sonra bile kokusu gitmiyor."

Ağır adımlarıyla köpeğe yaklaşarak baktı.

"Ağzında diş namına bir şey kalmamış. Bir tarafı tutmaz. Sana ne faydası var bunun be, Candy? Kendine bile faydası yoktur. Neden öldürmezsin şu hayvanı, Candy?"

İhtiyar, üzüntüyle kıvrandı:

"Yıllardır beraberiz onunla. Ta küçükten büyüttüm onu."

Övünçle devam etti: "Ahi gitti vahi kaldı ama, inanmazsınız, onun kadar mükemmel çoban köpeğine rastlamadım ömrümde..."

George dedi ki: "Weed'de bir adam tanırdım, koyunları bekli-yen bir av köpeği vardı. Öteki köpeklerden öğrenmiş bu beceriyi."

Carlson, dediğinde diretti.

"Bana bak, Candy" dedi. "Bu köpek eziyet çekiyor hep. Onu götürüp ensesine, aha şurasına bir kurşun sıksan, hiç farkına bile varmazdı."

Üzüntülü Candy yavaşça:

"Yok, yok" dedi, "Elim varmaz. Ne zamandan beri yanımdadır."

Carlson ısrar etti: "Yaşamak bir işkence şu hayvana. Üstelik de leş gibi kokuyor. Sana bir şey söyleyeyim mi? Senin yerine ben öldürürdüm onu. Derdi sana kalmamış olur."

Candy, bacaklarını oturduğu yerden sarkıttı. Yanağındaki aklaşmış favorilerini sinirli sinirli sıvazlıyordu. Usulca:

"Ona öyle alışmıştım ki," dedi. "Ta küçükken büyüttüm onu."

55

FARELER VE İNSANLAR

Carlson: "Onu yaşatmak hayvana iyilik etmek değildir, dinle ' beni.

Slim'in köpeği yavruladı. Slim sana büyütme için bir tanesi- ' ni verir herhalde. Ha, ne dersin, Slim?"

Arabacı yaşlı köpeği sakın gözleriyle incelemişti. *

"Evet," dedi. "İstersen yavrulardan birini alabilirsin." Birdebire dili çözülmüş gibi oldu:

"Carlson'un hakkı var, Candy. Bu köpeğin kendine bile bir fayda s dası yok. İhtiyar ve sakat biri olsan, birinin kafama bir kurşun sık- f i masını çok isterdim."

Slim'in sözü kanun hükmünde olduğu için, Candy, ona umutsuz gözlerle baktı.

"Belki canı acır zavallının. Ona bakmak bana yük olmuyordu." |||

Carlson:

"Onu canını yakmadan öldüreceğim, hiçbir şey duymıyacak. Silahı tam şurasına -ayağının ucuyla gösterdi- dayayacağım. Ruhu bile duymayacak."

Yardım ister gibi tek tek herkesiit yüzüne baktı. Dışarda iyiden iyiye karanlık çökmüştü artık. Genç bir işçi içeriye girdi. Düşük omuzlarında görünmez bir arpa çuvalı taşıyormuş gibi, iki büküm topuklarına basarak hantal bir yürüyüşü vardı. Dosdoğru yatağına giderek şapkasını rafa bıraktı. Raftan bir dergi alıp ışığın olduğu masaya getirdi.

"Slim, sana göstermiş miydim bunu?" diye sordu. "Neyi göstermiş miydin?"

Genç adam derginin son sayfasını karıştırdı, dergiyi masanın üstüne koyarak, eliyle işaret etti:

"Bak şurası, okusana."

Slim eğildi.

"Hadi sesli oku," dedi genç adam.

JOHN STEIN

E C K

"Sayın Editör," Slim ağır ağır okuyordu. "Yayınınızı altı aydır almaktayım ve bence piyasadakilerin en iyisi. Peter Rand'm hikayeleri hoşuma gidiyor. Bence müthiş biri o. "Karanlık Nehir" gibi öykülerden daha sık yayınlamahsınız. Sık sık mektup yazan bir okur değilim. Yalnız derginin on sente alınabilecek şeylerin en iyisi olduğunu size yazmayı düşündüm."

Slim, sorucu bir tavırla gözlerini kaldırdı.

"Neden okutuyorsun bunu bana?"

Whit dedi ki:

"Devam et. Alttaki isme bak."

Slim okudu:

"Başarılar dilerim. William Tenner."

Tekrar Whit'e baktı:

"N'olmuş"

"Bill Tenner'i hatırlıyor musun? Üç ay kada önce burada çalışıyordu."

"Mektubu o mu yazdı diyorsun?"

Whit:

"Ta kendisi," diye haykırdı. "O herif."

Slim:

"Haklısın galiba. Gerçekten basmışlar yazıyı."

"Eminim. Bill'le ben bir gün burada oturuyorduk. Yeni çıkmış sayılardan biri Bill'in elindeydi. Ona bakıyordu. Dedi ki: "Bir mektup yazdım.

Bakalım bu sayıya koymuşlar mı?" Ama koymamışlardı. Bili dedi ki:

"Belki daha sonra yayınladılar." Dediği çıktı. İşte mektup."

George, dergiyi almak için elini uzattı. "Uzat bakayım."

56

57

FARELER

V E

N S A N L A R

Whit yazının yerini buldu, ama dergiyi kimseye bırakmadı. İşaret parmağıyla mektubu gösterdi. Sonra gidip dergiyi raf sandığının içine özene bezene yerleştirdi.

"Umarım Bili de görmüştür" dedi. "Bill"le ben, nohut tarlasında beraber çalışıyorduk. İkimiz de çapalama makinelerini kullanıyorduk. Bili sağlam arkadaştı doğrusu."

Bu konuşma, Carlson'a köpeği unutturmamıştı. Yaşlı hayvandan gözlerini ayırmıyordu. Candy rahatsız bir halde onu gözetliyordu. En sonunda, Carlson atıldı:

"Kabul edersen, zavallı hayvanı çektiği acıdan hemen şimdi kurtarırım. Bir daha da sözünü etmeyiz. Yaşayacak da ne olacak sanki? Ne yiyebiliyor ne görebiliyor ne de doğru dürüst yürüyor."

Candy, biraz umutlanarak: "Ama senin silahm yok ki?" dedi.

"Olmaz olur mu. Bir Lugerim var ya. Emin ol hiç canını acıtmaz."

Candy dedi ki:

"Yarın düşünürüz. Hele bir sabah olsun." Carlson:"Niye bekliydim ki yarına kadar?" dedi.

Yatağına gitti, kerevetin altından çantasını çekti, içinden Luger marka bir tabanca çıkardı.

"Hemen bitirelim bu işi. Bu leş gibi kokuyla uyunur mu be?"

Tabancayı arka cebine koydu. İtiraz eder umuduyla Candy uzun uzun Slim'e baktı. Slim hiç ağzını açmadı. Umutsuzluğa kapılan Candy, nihayet usulca:

"Pekala götür onu" dedi.

Köpeğe dönüp bakmadı bile. Yatağına uzandı, kollarını başının altına koydu, gözlerini tavana çevirdi.

58

JOHN STEINBECK

Carlson, cebinden küçük bir kayış çıkardı. Eğilip kayışı köpeğin boynuna geçirdi. Candy'den başka, hepsi ona bakıyorlardı. Usulca:

"Hadi oğlum, hadi oğlum" dedi. Ve teselli için Candy'ye döndü: "İnan hiçbirşey hissetmeyecek"

Candy hareketsiz kaldı, hiç cevap vermedi. Carlson kayışı büktü.

"Hadi, gel."

. t Yaşlı köpek zorlukla kalktı, ayaklarını sürüyerekten, kendisini çeken kayışı izlemeye koyuldu.

Slim: "Carlson!" dedi. "Yapacağın işi biliyorsun, değil mi?"

"Nasıl yani, Slim?"

Slim kısaca: "Bir kürek al yanma." dedi.

"Ha, elbette, anladım."

Köpeği karanlıkta dışarı çıkardı.

George, kapıya kadar peşlerinden gitti, kapıyı kapayıp mandalı yerine koydu. Yatağında dimdik yatan Candy, tavanı seyrediyordu.

Slim, yüksek sesle dedi ki:

"Katırlarımdan birinin tırnağı yarılmış. Gidip biraz katran süreyim."

Sesi odanın içinde gezindikten sonra kayboldu. Dışarı s sessizdi.

Carlsori'un ayak sesleri işitilmez olmuştu. Sessizlik odayı doldurdu ve devam etti.

George homurdandı:

"Kalıbımı basarım Lennie samanlıkta eniklerin yanındadır. Şimdi bir köpeği var ya kesinlikle buraya gelmez."

Slim, Candy'ye: "Köpek yavrularından kaç tane istersen senin olsun," dedi.

59

FARELER VE İNSANLAR

Candy, cevap vermedi. Sessizlik yeniden odayı sardı. Gecenin karanlığından gelip odayı kaplıyordu. George dedi ki:

"Benimle bir el oynayan var mı?"

Whit:

"Ben oynarım." dedi.

İkisi de ışığın altındaki masada karşılıklı oturdular Fakat George kağıtları karıştırıyordu, bu çıtırtı oradaki bütün adamların dikkatini üzerine çektiği için, vazgeçti.

Odayı tekrar bir sessizlik kapladı. Böyle bir dakika kadar geçti. Sonra bir dakika daha. Candy hala uzanmış, tavanı seyrediyordu. Slim bir süre sonra onu izleyip bakışlarını ellerine indirdi. Parmaklarını kenetleyip öylece bıraktı. Bir tıkırdı duyuldu.

: George : "Fare olmalı" dedi.

"Bir kapan kurmalı."

Whit, dayanamadı: "Ulan amma uzattın be? Neden vermiyorsun kağıtları? Böyle mi oynıyacağız?"

George kağıtları deste halinde masaya koyduktan sonra arka yüzünü seyretti. Sessizlik yeniden odayı kaplamıştı.

Uzaklardan bir el silah sesi duyuldu. Adamlar ihtiyara bir göz attılar. Bütün başlar ona çevrilmişti.

Bir an ihtiyar tavanı seyretmeye devam etti. Sonra yavaş yavaş duvar tarafına döndü ve öylece kaldı.

George hızla kağıtları kardı ve dağıtmaya başladı. Whit de puanların yazılacağı kağıda oyuncuların isimlerini yazıp çizerek hazırlamaya koyuldu.

"Galiba sahiden çalışmaya geldiniz, siz ikiniz?" dedi Whit. George: "Ne demek istiyorsun?" diye sordu. Whit güldü:

"Buraya Cuma günü geldiniz de! Pazardan önce iki gün çalışmak zorundasınız."

JOHN STEINBECK

George: "Bu hesaba aklım ermedi," dedi.

"Bu büyük çiftliklerde, uzun zaman kalmış olsaydın anlardın. Bir çiftliği şöyle bir kolaçan etmek isteyen adam, cumartesi öğleden sonra gelir. O gün akşam yemeğini, pazar günü de üç öğün yemek yer, pazartesi de kahvaltıdan sonra elini bile kımıldatmadan çeker arabasını gider. Ama siz Cuma günü geldiğiniz için her halükarda bir buçuk gün fazladan çalışacaksınız.

George, onun gözlerinin içine bakarak : "Bir süre kalacağız," dedi. "Biraz; para biriktirmek niyetindeyiz." Kapı usulca açıldı, seyis başını uzattı; dar bir zenci kafası, acıların üzerine izlerini nakşettiği bir yüz ve sabırlı gözler.

"Bay Slim!"

Slim bakışlarını ihtiyar Candy'den kopararak;

"Ha! Ha! Merhaba. Crooks. Ne var?"

"Katırlarınızın tırnağı için katran kaynatmamı istemiştiniz ya, hazırladım."

"Sahi, Crooks. Hemen gidip ilacı süreyim."

"İsterseniz ben yapayım, bay Slim"

"Yok, kendim yaparım"

Kalktı.

Crooks durdu.

"Söyle."

"Hani şu yeni gelen iri yarı adam var ya; samanlıkta köpeklerinizi elliyor."

"Zararı dokunmaz. Yavrulardan birini ona verdim."

"Haberiniz olsun dedim de. Yavruları sandıklarından çıkarıp muncıklıyor.

Hoşlanmaz böyle şeylerden hayvancıklar."

"Zararı dokunmaz," dedi Slim. "Seninle geliyorum." George başını

kaldırıp baktı;

60

FARELER VE
N S A N L A R

"Eğer bu sersem yavruları rahatsız ediyorsa defet yolundan git-
sin

Slim, seyisle birlikte çıktı.

George kağıt verdi, Whit, verilen kağıtlarını alarak düzenleme* ye başladı.

"Yeni yavruyu gördün mü?" diye sordu.

"Ne yavrusu?"

"Canım Curley'in karısından bahsediyorum."

"Evet, gördüm"

"Pek fingiriyor, değil mi?"

"Öyle uzun boylu görmedim." dedi George.

Whit, fiyakalı bir hareketle elindeki kağıtları masaya koyarak:

"Hele biraz kal ve gözünü aç sabret. Bak neler göreceksin. Gizli kapaklı yapmıyor ki karı. Hiç böylesini görmedimdi şimdiye dek. İşi gücü herkese göz süzmek. Namussuzum, seyise bile göz ediyordur herhalde. Nedir maksadı, anlamıyorum ki."

George, ilgili görünmeyerek:

"Geldiğinden beri hiç olay oldu mu?"

Whit'in kağıtlarıyla ilgilenmediği apaçıktı. Elindeki kağıtları bıraktı.

George kağıtları desteye karıştırdı. George her zamanki gibi nasiyansını açtı, yedi kağıt dizdi, üstüne altı, en üstüne de beş tane koydu.

Whit dedi ki:

"Ne demek istediğini anlıyorum. Yok bir şeyler olmadı. Ama şimdilik. Ne zaman ortalıkta bir erkek olsa bu da damlıyor. Ya Cur-ley'i arıyordur, ya da bir şeylerini kaybetmiştir. Karı erkek delisi, habire etrafımda dolanıyor. Curley'de kıllanmaya başladı yavaştan ama karının açığını bulamadı."

JOHN STEINBECK

George dedi ki:

"Bir bela çıkacak, çingiraklı yılan gibi geziniyor ortalıkta. Böyle adamı kodese tıkar. Curley'in işi var, erkek dolu bir çiftlikte genç bir kadını işi ne."

Whit atıldı:

"Aklın varsa, sen de yarın gece bizimle beraber gel kasabaya."

"Neden? Ne oluyor?"

"Her zamanki gibi, yaşlı Suzy'nin evine gideceğiz. Harika bir yerdir. Mama Suzy da herkesi gülmekten kırar geçirir... Öyle hoş şeyler anlatır ki. Geçen cumartesi taraçanın altına geldiğimizde, Suzy kapıyı açtı, sonra başını çevirip bağırdı: "Kızlar, giyin mantolarınızı, komser geldi!" Hiç kabalık da etmez. Evinde beş kız var."

George sordu:

"Kaça patlıyor?"

"İki buçuk kağıda. Yirmibeş sente bir kadeh viski içiliyor. Suzy'nin oturmak için güzel koltukları da var. Eğer canın çekmiyorsa oturursun koltukta bir iki kadeh viski içersin. Suzy hiç karışmaz."

George:

"Belki bende gelirim görmeye." dedi.

"Tabii gelsen iyi edersin. Adamakıllı eğleniyoruz. Suzy neşeli kadındır. Bir gün demişti ki! Ne insanlar var şu dünyada, yere bir halı serip gramafonlarının üstüne boncuklu bir lamba yerleştirdiler mi, kibar bir salon işlettiklerini sanıyorlar. Clara'nın evine taş atıyordu. Suzy dedi ki: Ben sizlerin ne istediğinizi bilirim, delikanlılar! Benim kızlar temizdir, viskiye de su karıştırmaz. Eğer canı püsküllü lamba seyretmek isteyen varsa gideceği yeri bilir. Püsküllü lamba sevdasına etrafta paytak paytak dolananları çok gördüm ben."

63

FARELER VE

N S A N L A

JOHN STEINBECK

George:

"Demek Clara, öteki evi işletiyor ha?"

"Evet," dedi Whit. "Ama oraya hiç gitmeyiz. Clara'da üç dolara fişek atılır, bir kadeh patlatmak istersen otuzbeş sent verirsin; üstelik öyle hoş laf etmesini de bilmez. Ama Suzy'nin evi temizdir, güzel koltukları da vardır. Hemde öyle herkesi almaz içeri."

George:

"Lennie ile elimiz biraz para görsün istiyoruz biz" dedi. "Belki J oturup bir kadeh içmeye gelirim, ama o kadar para harcamam."

/ Whit:

"Adamın arasına canı eğlenmek istiyor." dedi.

Birden kapı açıldı, Lennie ile Carlson birlikte girdiler. Lennie göze çarpmamaya çalışarak gitti, yatağı üstüne oturdu. Carlson eğilip kerevetin

altından çantasını çıkardı. Hâlâ duvara dönük ya- | tar ihtiyar Candy'ye bakmadı. Carlson çantasında silah temizlemeye yarayan küçük bir çubukla bir şişe yağ çıkardı. Bunları yatağın üstüne koyarak tabancayı aldı, toplusunu çıkararak kurşunlan düşürdü. Sonra namluyu küçük çubukla temizlemeye başladı. Enjektörün çıt diye sesini işitince, Candy döndü ve bir an silaha baktıktan sonra, tekrar yüzünü duvara çevirdi.

Carlson öylesine:

"Curley buraya gelmedi mi?" dedi.

Whit:

"Hayır," dedi. "Derdi ne ki?"

Carlson, bir gözünü kısmış, tabancasının namlusuna bakıyordu:

"Karısını arıyor. Dışarda fellik fellik arıyordu."

Whit alaycı sesiyle:

"Zamanının yarısını karıyı aramakla geçiriyor," dedi. "Öteki yarısında da karısı onu arıyor."

64

Curley, telaşla odaya girdi:

"Karımı gördünüz mü? Arkadaşlar," dedi.

Whit: "Hayır görmedik" dedi

Curley tehditkar bakışlarıyla odayı gözden geçirdi:

"Nereye gitti bu Slim?"

George:

"Samanlığa," dedi. "Bir katırın tırnağı yarılmış da, katran sürmeye gitti"

Curley omuzlarını eğerek göğsünü şişirdi:

"Ne kadar oldu?"

"Beş on dakika."

Curley, kapıya doğru fırladı ve kapıyı ardından çarpıp çıktı.

Whit ayağa kalktı:

"Şunu seyretsek fena olmayacak. Curley git gide sapıtıyor, öyle olmasa, Slim'e sataşmaya kalkmazdı. Curley beceriklidir, adamakıllı beceriklidir.

"Altın eldiven" karşılaşmalarında finale kalmış. Kendinden bahseden gazete parçalarını saklıyor"

Sonra da ekledi: "Ama Slim'e sataşmasa iyi olur."

George:

"Karısının Slim'le kırıştırdığını sanıyor, değil mi?" dedi.

"Galiba ," dedi Whit. "Tabii Slim'in karı ile alışverişi yok. Hiç sanmıyorum. Ama iş sarpa sararsa ne olacağını pek merak ediyorum. Hadi, gidip bakalım."

George, dedi ki:

; "Ben burdayım. Böyle yaş işlere burnumu sokmak istemem. Lfjinnie ben yalnızca para kazanmaya niyetliyiz."

Carlson tabancasının temizleme işini bitirdi, silahı çantaya koydu, çantayı da kerevetin altına sürdü.

65

FARELER VE İNSANLAR

"Gidip bir bakayım ne oluyor," dedi. ; :?"||" '!'-"|||.-

İhtiyar Candy, yerinden kımıldamıyordu.

Lennie de yatağından gözucuyla George'u gözetliyordu.

Whit'la Carlson çıktıktan ve kapı arkalarından kapandıktan sonra, George, Lennie'ye döndü:

"Ne diyosun?"

"Hiç George. Slim diyor ki, yavruları birkaç gün okşamazsam daha iyi olurmuş. Slim diyor ki, onlara zararı dokunurmuş. Ben de hemen döndüm buraya. Bir kötülük yapmadım, George."

"Bunu ben sana söylemeliydim," dedi George.

"Gerçekten kötü bir şey yapmadım. Bana verdiği yavruyu ok-şuyordum yalnızca."

George sordu:

"Ahırda Slim'i gördün mü?"

"Elbette. Senin yavruyu o kadar okşamasan iyi edersin, dedi."

"O karıyı gördün mü?"

"Curley'in karısını mı?"

"Evet oraya geldi mi?"

"Gelmedi. Geldiyse de, ben görmedim,"

"Slim'i onunla beraber gördün mü hiç?"

"Görmedim. Ahıra gelmedi."

"Tamam. Sanırım dövüşecekler. Kavga çıkarsa sen hiç karışma Lennie" dedi George.

Lennie:

"Ben döğüşmek istemiyoum," dedi. Yatağından kalkarak masada George'un karşısına oturdu. George yine kağıtları karıştırmaya başladı. Elleri farkında olmaksızın yavaş hareket ediyordu."

Lennie elini uzattı, bir kağıt alarak kontrol etti. Sonra baş aşağı çevirerek tekrar kontrol etti.

66

î

JOHN STEINBECK

"Aa, iki ucu da aynı" dedi. "George, neden bunun iki ucu aynı?"

"Bilmem," dedi George. "Öyle yapıyorlar işte. Slim ahırda ne yapıyordu sen gördüğün zaman?"

"Slim mi?"

"Evet. Onu ahırda gördün, hani sana yavru köpekleri oynama, demedi mi?"

"Evet. Elinde bir katran çömleği ile bir fırça vardı. Ne yapacaktı bilmiyorum."

"O karının orada olmadığına emin misin? Hani sabahleyin buraya girdiği gibi."

"Yok, yoktu orada."

George, rahat bir nefes aldı.

"Yahu genelevin suyu mu çıktı be? İnsan orada kafayı çekip rahatlar, ne karışan olur, ne görüşen. Sonra sana kaç patlıyacağını da bilirsin. Ama gelgelelim bu çeşit bir kapana kısırdın mı kuyruğunu, kodesi boyladığı gündür."

Lennie, bu sözleri ağzı açık dinliyordu, kelimeleri kaçırmamak için de hafifçe dudaklarını kımıldatarak tekrarlıyordu. George, devam etti:

"Andy Cushman'ı hatırlıyor musun, Lennie? Hani ilkokula gidiyordu?"

"Annesi çocuklara tatlılar yapardı, o mu?" dedi Lennie. "Evet, o. Komik olan herşeyi hatırlarsın." George açtığı pasiyansı dikkatle inceliyordu. En üst sıraya bir as koydu ve yanına bir karo ikilisi, üçlüsü ve dörtlüsü koydu.

George:

"İşte o Andy şimdi içerde. Kadın yüzünden," dedi. Lennie, masanın üstünde parmaklarını tıkırdattı.

67

FARELER VE İNSANLAR

"George!" . ..|• - ; |• |• |• |• |

|• |• |• |

"Ne var?"

"George, içinde sahibi gibi oturacağımız o küçük evi... Sonra | tavşanları almak için daha ne kadar zaman beklememiz gerekli?!"

George: "Bilmem," dedi. "Evvvela biraz para kazanmamız lazım. Ucuza kapatabileceğimiz bir küçük yer biliyorum, ama bedava vermezler adama."

İhtiyar Candy usulca döndü. Gözleri faltaşı gibi açılmıştı. Geor-ge'u dikkatle dinliyordu.

Lennie:

"Hadi anlat, George," dedi.

"Daha dün anlattımdı ya."

"Ne olur bir daha, George."

"Canım işte, beş dönüm toprağı var. Küçük bir yel değirmeni, küçük bir evi, bir de kümesi var. Bir mutfağı, bir meyva bahçesi, kiraz, elma, kayısı ağaçları, ceviz ağaçları, biraz da çileğı var. Yonca ekili bir köşeciğı ile, onu sulamak için bol bol suyu var. Bir de do- 1 muz besleme yeri var."

"Ya tavşanlar, George?"

"Şimdilik tavşan yok ama, kolayca bir iki tavşan kümesi yaparım, sen de tavşanları yonca ile beslersin."

"Hem de nasıl beslerim."

George, ellerini kağıtlardan çekti. Sesi daha kalınlaştı.

"Bir iki domuzumuz da olur. Dedeminki gibi bir taş ocak yaparım, domuz kestiğimiz, zaman ateşte jambonunu kızartırız, sucuk- i lar, daha bir sürü şeyler yaparız. Sonra balıklar dereye geldiğı zaman, yüz kadarını tutar, tuzlayıp kuruturuz. Kahvaltıda afiyetle yeriz. Bayılırım isli dere balığına. Yemiş mevsiminde konserve de yaparız. Domates konservesi yapmak kolaydır. Her pazar, tavuk

68

JOHN STEINBECK

veya tavşan keseriz. Belki de ineğimiz, ya da keçimiz olur, sütü o kadar koyu olur ki, kaymağımızı bıçakla keser veya kaşıkla alırız."

Lennie, gözleri faltaşı gibi açılmış, dinliyordu. İhtiyar Candy de gözlerini George'dan ayırmıyordu. Lennie usulca:

"Toprak sahipleri gibi yaşarız," dedi.

George: "Elbette," dedi. "Bahçede bir sürü sebze olacak, canımız biraz viski istese, birkaç yumurta veya başka bir şey, yahut da süt satarız olur biter. İşte orada yaşıyacağız. Bizim evimiz olacak orası. Ordan oraya gezinip durmaya pis lokantalara gerek kalmayacak. Yok, yok, kendi malımız olan bir eve sahip olacağız, yatakhane de yatmıyacağız artık."

Lennie yalvardı: "Bana evi anlat ne olursun, George." "Böyle işte, küçük bir evimiz, herbirimiz için ayrı bir odamız olacak. Yusuvarlak bir de küçük dökme sobamız; kışın onu yakacağız. Evimiz sıcacık olacak.

Toprağımız çok olmıyacağından, öyle fazla yorulmak zorunda kalmıyacağız. Günde belki altı, yedi saat. Günde onbir saat arpa yüklemeyeceğiz. Bir şeyler ektiğimiz zaman ürünü de kendimiz toplıyacağız. Ektiğimizin ne sonuç verdiğini gözümüzle göreceğiz."

Lennie sevinçle konuştu:

"Tavşanlarımız da olacak. Onlara ben bakacağım. Nasıl bakacağım, anlat, George."

"Bir çuval alıp yonca tarlasına gideceksin. Çuvalı doldurup, tavşan kümesine gireceksin."

Lennie .-"Çıtır çıtır yiyecekler," dedi. "Hani nasıl yerler onlar, biliyorsun ya. Gördüm ben."

George devam etti: "Aşağı yukarı her altı haftada bir, yavrulayanlar olur. Böylece yemek veya satmak için bir sürü tavşan üreteceğiz. Sonra bir kümeste de kuş besleriz, değirmenin etrafında uçuşurlar."

69

FARELER VE

N S A N L A R

Kendinden geçmişçesine bakışları, Lennie'nin üstünden duvara baktı!

"Hepsi bizim malımız olacak, kimse bizi sepetlemeyecek. Biri hoşumuza gitmedi mi, ona çek arabayı diyeceğiz; sıkıysa gitmesin. Bir dostumuz gelse, onun için yedek bir misafir yatağımız bulunacak, ona: ne diye bu gece bizde kalmıyorsun? diyeceğiz. O da kalacak tabii. Bir av köpeğimiz, iki-üç tekir kedimiz olacak, ama kediler yavru tavşanları kapar, dikkatli olmalısın."

Lennie, kuvvetle nefes alıyordu.

"Hele bir kapmıya kalksınlar, dünyanın kaç bucak olduğunu gösteririm onlara ben."

Sakinleşti, içinden homurdanıyor, gelecek mutlu tavşanlara saldıracak kedilere gözdağı veriyordu.

George, oturduğu yerde kendi hayallerinin büyüüne kapılmış bir haldeydi.

Candy, söze başladığı zaman, ikisi de suç üstünde yakalanmışlar gibi, yerlerinden hopladılar. Caijdy dedi ki:

"Somurtarak kendine geldi:

"Bilirsen sana ne?" dedi.

"Nere olduğunu sormadım ki sana?"

"Elbette," dedi George. "Zaten. Yüz sene ararsan o yeri bulamazsın."

Candy, heyecanlı bir halde atıldı:

"Böyle bir yere ne kadar istiyorlar acaba?"

George yoklayıcı bakışlarla ona bakıyordu:

"Eh, altı yüz kağıda alabilirim," dedi. Sahipleri iyice kocamışlar,, parasını çalmışlar, ihtiyar kadın zaten ameliyat olacak. Ama söyle-, sene sen, sana giren çıkan var mı bu işte? Ne diye burnunu sokuyorsun, bizim işimize?"

70

JOHN STEINBECK

Candy:

"Tek elimle pek iş göremiyorum. Elimi burada, bu çiftlikte kaybettim. Onun için ufak tefek hizmetleri bana gördürürler. Bugüne bugün, üstüne elli dolar daha kattım, hepsi bankadadır. Üçyüz eder, ay sonunda elli kağıt daha geçecek elime. Bak, ne diyeceğim..." Heyacanla eğildi: "Beni de yanınıza alsanız çocuklar, ha ne dersiniz? Bu işe üçyüz elli dolar koyabilirim. Fazla işe yaramam, ama ufak işlerinizi görebilirim. Ne dersiniz ha?" dedi.

George gözlerini yarı kapadı.

"Bir düşüneyim," dedi. "Bunu hep yalnız ikimiz birlikte yapmayı düşünmüştük de."

Candy sözünü kesti:

"Bir vasiyetname hazırlarım. Kimim kimsem olmadığı için ölürsem hissemi size bırakırım. Sizin paranız var mı? Belki hemen yapabiliriz bu işi."

George, tiksinişçesine tükürdü. "On papel paramız var."

Düşünceli bir halde ekledi: "Dinle, Lennie ile birlikte hiç masraf etmeden bir ay çalışacak olursak yüz kağıdımız olur. Eder dört yüz elli. Bu para ile işi yoluna koyabiliriz. Lennie ile sen, orası ile meşgul olursunuz, ben de kalan borcumuzu ödemek için bir iş bulurum, siz de yumurta falan satabilirsiniz."

Şaşkın şaşkın bakıyorlardı. Hiçbir zaman gerçekten inanmadıkları bu hayal gerçekleşmek üzereydi. George böbürlenerek: "Ulan, aldık gitti be," dedi. Hayran hayran bakıyordu. Yeniden tekrarladı : "Aldık gitti."

Candy yatağının kenarına oturdu. Kopuk bileğini öfkeyle kaşdı.

"Dört sene önce sakatlanmışım," dedi. "Nerde ise gönderecekler buradan. Artık bir odayı da süpüremiyecek hale geldim mi, be-

71

FARELER VE

N S A N L A R

JOHN STEINBECK

ni yoksullar yurduna gönderirler. Paramı size versem, artık elimden adamakıllı iş gelmiyeceği zaman da belki bahçemizi temizlememe izin

verirsiniz. Bulaşığı yıkar, bunun gibi ufak tefek işleri de görürüm. Hiç olmazsa başkalarının kahrını çekmem, kendi evimde kendi işimi görürüm."

İncelmiş bir sesle ekledi: "Bu gece köpeğime ne yaptılar, gördünüz, değil mi? Kimseye kendine bile faydası yok, diyorlardı. Beni kapı dışarı ettikleri zaman hiç değilse, biri çıksa sevabına kafama bir kurşun sıksa. Ama kimse yapmaz bunu. Gidecek bir yerim ol-mıyacak; hiç bir yerde iş bulamıyacağım. Buradan ayrılacağınız zaman otuz dolar daha birikmiş olacak."

George kalktı.

"Oldu bitti bu iş," dedi. "Önce şu evi satın alırız sonra da gidip yerleşiriz."

Tekrar oturdu. Hayallerinin güzelliği ile büyülenmiş, bu güzel hayalin gerçekleşeceği günü düşünerek, kıvıldamadan öyle oturuyorlardı.

George hayalini çalıştırıyordu:

"Mesâla bir yortu günüdür, ya da kasabaya bir sirk gelmiştir, ya da bir basketbol maçı var, ne bileyim."

İhtiyar Candy kafasını sallayarak:

George : "Kalkar, gideriz, ne olacak?" dedi. "Kimseden izin isteyecek değiliz. Sadece hadi gidelim, dedik mi, kalkar gideriz. İneği saçar, tavuklara biraz yem serper, kalkar gideriz."

Lennie:

"Tavşanlara da yonca veriririz. Onlara bakmayı hiç aksatmam" dedi. "Ne zaman yapacağız bu işi, George?"

"Bir ay sonra. Tam bir ay sonra. Ne yapacağım, biliyor musun? İçinde oturanlara mektup yazıp, orayı alacağımızı haber vereceğim. Kapora olarak da Candy yüz dolar gönderir."

72

Candy:

"Elbette, ama soba var mı orada?"

"Evet iyi bir sobaları var. Hem odun, hem de kömür yakılan bir soba."

Lennie: "Küçük köpeğimi de götürürüm," dedi. "Aman ne hoşuna gidecek hayvanın orası,"

rj Dışarda konuşanların sesleri duyuluyordu. George hızlı hızlı dedi ki:

"Kimseye bir şey söylemeyin. Üçümüzden başka kimse bilmesin. Para kazanmalıyım diye, gönderirler bizi buradan. Bütün öm-rümüzce arpa taşıyacakmışız gibi davranırız, sonra günün birinde, alacağımızı alır, çekeriz arabayı."

Lennie ile Candy, sevinçten yüzlerini buruşturarak başlariyle onayladılar. 'Lennie kendi kendine: "Kimseye söylememeli," diye tekrarladı. Candy atıldı: "George!" "Hu!"

"O köpeği kendim vurmalydım George. Bu işi başkasına bırakmamalydım."

Kapı açıldı. Slim girdi, arkasından Curley, Carlson, Whit girdiler. Slim'in elleri katrandan kapkaraydı, fena halde öfkeliydi. Curley dirseğine yapışmıştı.

Curley: "Kötü bir sebeple sormadım, Slim" dedi. "Sadece bir sorayım, dedim."

Slim: "İyi ama, o kadar çok soruyorsun ki, nah burama geldi. Yetti artık. Mübarek karına göz-kulak olamıyorsan, kabahat bende mi? Şişirme kafamı be!"

"Canım amacım kötü değildi, dedik ya. Belki görmüşsündür diye sordum."

73

FARELER VE İNSANLAR

Carlson atıldı:

"Ne diye söylemezsin evinde otursun, kadın dediğin oturur. Akşama kadar yataktanenin arasında gezinip duruyor. Curley derhal sıçrayarak Carlson'a döndü: "Sen çeneni kaparsan iyi olur, yoksa ben kapatmasını bilirim" J Carlson kahkahayı bastı.

"Yok ya palavracı seni." dedi. "Slim'e çatmaya kalkıştın ama; i sökmedi. Aldın ağzının payını. Ödlek kurbağa seni. Yok eyaletin en iyi boksörümüş. Hepsi fasa fiso. Bir tane vursam duvara yapıştırırım" dedi.

Candy de burnunu kıvırarak: "İçi vazelin dolu bir eldiven, pöh." dedi.

Curley ona, öfkeli öfkeli baktı. Gözlerini ondan Lennie'ye çevir- ,1 di.

Lennie hala alacakları çiftliğin hayaliyle gülümsüyordu.

Curley, bir köpek gibi Lennie'ye sokuldu:

"Kime gülüyorsun lan sen?"

Lennie boş boş ona baktı: •

"Hıı?"

Curley'in tepesi attı:

"Gel lan buraya piç. Kalk ayağa. Senin gibi bir orospu çocuğunu güldürür müyüm sandın kendime? Korkak kimmiş şimdi gösteririm sana ben."

Lennie yardım istercesine George'a bakıyordu. Kalktı ve gerile-mek istedi.

Curley yumruklarını sıkmış bekliyordu. Lennie'ye bir sol vurdu, sonra sağ yumruğunu tam burnuna yapıştırdı. Lennie, korkudan haykırdı. Burnundan oluk gibi kan boşandı.

"George" diye haykırdı. "Söyle şuna, benden uzak dursun, Ge- i öрге."

74

JOHN STEINBECK

Duvara kadar çekildi. Curley peşinden giderek yüzüne vurmaya devam etti. Lennie ellerini kaldırmıyordu, korkudan kendini savunamıyordu.

George, ayağa kalkmış, bağıyordu: "Göster şuna, Lennie sen de vur"

Lennie kocaman elleriyle yüzünü kapadı. Korkudan inildiyo- du.

Haykırdı:

"Söyle bıraksın, George!"

Bu sırada Curley karın boşluğuna vurdu ve nefesini kesti.

Slim yerinden kalktı:

"Seni pis lağım faresi" diye bağırdı. "Ben sana dersim vereyim de gör."

George elini uzatarak Slim'i durdurdu.

"Bekle biraz" dedi.

Ellerini ağzının kenarına dayayıp avazı çıktığı kadar bağırdı.

"Vur ona Lennie!"

Lennie ellerini yüzünden çekip George'u aradı, Curley, bu sefer gözlerine

vurdu. Lennie'nin kocaman yüzü kana boyandı. George diye bir daha

haykırdı: "Vur diyorum sana korkma!"

Curley'in salladığı yumruğu havada yakaladı. Bir an sonra, Curley, olta

ucunda sallanan bir balık gibi, yere yıkılıyordu, kapalı yumruğu

Lennie'nin kocaman avuçları içinde kaybolmuştu. George koşarak

yanlarına geldi.

"Tamam yeter bırak onu, Lennie, bırak!"

Ama Lennie balık gibi çırpınan adama bakıyordu. Lennie'nin yüzünden

kan akıyordu, gözlerinden biri şişmiş ve kapanmıştı. George, suratına bir

kaç tokat attı. Lennie hâlâ elini açmıyordu. Curley o anda kireç gibi

beyazdı, yıkıldığı yerde debelenemiyordu bile. Yumruğu Lennie'nin

avucunda ezilirken sadece bağıyordu.

75

FARELER VE

N S A N L A R

George durmadan haykırıyordu:

"Bırak elini, Lennie, Slim, koş yardım et, yoksa herifin elini kıracak."

Lennie birdenbire adamı bıraktı. Gidip duvarın bir köşesine büzüldü.

Korka korka "Sen dediğin için yaptım, George," dedi Lennie.

"Ben bir şey yapmak istemedim." diye sızlandı. Slim'le Carlson onun üstüne eğildiler. Sonra Slim kalktı ve Lennie'ye korkuyla baktı kaldı.

"Doktora götürmemez lazım," dedi. "Bütün kemikleri tuzla buz olmuş galiba"

Lennie: "Ben bir şey yapmak istemedim," diye haykırdı. "Onun canını acıtmak istemedim."

Slim Carlson'a döndü: "Sen römorku takıp arabayı hazırla, So-ledad'a götürelim.

Carlson acele ile çıktı. Slim üzgün görünen Lennie'ye döndü:

"Tamam senin suçun değildi" dech. "Ne zaman kaşınıp duruyordu salak herif. Ama., herifin eli un ufak olmuş."

Slim çabucak dışarı çıktı, elinde su getirdi. Bardağı Curley'in dudaklarına götürdü.

George dedi ki:

"Slim bizi kovarlar mı dersin? Paraya ihtiyacımız var. Curley'in babası bize pasaportu verir mi şimdi?"

Slim, acı acı güldü. Curley'in başucuna diz çöktü.

"Beni duyabilecek misin?" diye sordu.

Curley başını salladı.

"İyi aç kulaklarını dinle o zaman" diye devam etti.

"Elini bir makineye kaptırdın. Başına geleni kimseye söylemez-sen biz de söylemeyiz. Ama olanları anlatırsan ve bu oğlanı kov-

76

JOHN STEINBECK

durmaya kalkarsan, işin içyüzünü herkese anlatırız, rezil olursun tamam mı?"

Curley: "Kimseye söylemeyeceğim." dedi. Lennie'ye bakmaktan kaçmıyordu.

Dışarda bir araba homurtusu işitildi. Slim Curley'in ayağa kalkmasına yardım etti.

"Hadi, gel, Carlson, seni doktora götürecekt."

Curley'in dışarı çıkmasına yardım etti. Arabanın gürültüsü uzaklaştı. Bir an sonra, Slim tekrar odaya döndü. Hala korku ile bir köşeye büzülmüş olan Lennie'ye baktı:

"Göster bakayım ellerini!"

Lennie ellerini uzattı.

"Tanrının kudreti, senin düşmanın yerinde olmak istemem."

George lafa girdi:

"O sadece korktu. Ne yapacağını bilemiyordu. Ona bulaşmaması gerektiğini söylemişim. Yok galiba Candy'ye söylemişim bunu."

Candy, ciddiyetle başını salladı.

"Tamam," dedi. "Daha bu sabah Curley, arkadaşına ilk defa sataştığı zaman dedin ki: "Lennie'ye sataşmasa iyi eder." İşte tastamam böyle söylemiştin bana."

George, Lennie'ye döndü:

"Senin bir kabahatin yok," dedi. "Artık korkmana gerek kalmadı. Benim dediğimi yaptın. Hadi lavaboya gidip elini yüzünü yıka. Suratın çok kötü." Lennie dudaklanyle gülümsedi:

"Başımı belaya sokmak istemiyordum." dedi.

Kalkıp kapıya doğru yürüdü, ama tam kapı yanında durup döndü:

77

F A R E L E R V; 1 1 N S ft N I A R

"George!" "Ne var?"

!

"Tavşanlara bakacak mıyım yine, George?" "Tabî, kabahat işlemedin ki?"

,

"Kotu bir şey yapmak istemedim; George." "Anladık, uzatma git yüzünü yıka."

78

JOHN S T E I M B E C K

[V. BÖLÜM

JOHN STEINBECK

Zenci seyis Crooks, koşumların bulunduğu odada yatıp kalkardı.

Samanlıkta antre gibi suntayla ayrılmış bir bölmeydi. Odanın bir tarafında kare şeklinde dört parçalık camdan ibaret bir pencere, diğer tarafında da samanlığa açılan ensiz tahta bir kapı bulunuyordu.

Crooks'un yatağı, kuru otlarla doldurulmuş uzun bir sandıktan oluşuyordu.

Battaniyelerini bunun üstüne sererdi. Pencerenin yanında duvara çakılmış

kancalarda tamir görmekte olan kopmuş koşum takımları, yeni deri

parçaları, pencerenin altında da küçük bir tahta sıranın üstünde saraç

takımları görülüyordu, ayakkabıcı bıçakları, iğneler, sicim yumakları,

küçük bir perçin aracı vardı. Daha başka kancalarda da, koşum takımı

parçaları, kırıntı dışarı fırlamış kopuk bir hamut, kırık bir cebire ve üstünün

meşin kaplaması yırtılmış bir dizgin sarkıyordu. Crooks'un da yatağı

üstünde elma sandığı asılıydı, bunun içinde, kendisine ve hayvanlara

faydalı ilaçlar sıralanmıştı. Koşumların bakımı için gerekli dezenfekte

kutula, içindeki fırçanın sapı kenarından dışarı fırlayan, delik bir katran

çanağı vardı. Crooks yalnız yaşadığı ve karışanı olmadığı için yerlerde oraya buraya atılmış bir sürü ufak tefek eşya vardı.

Çifter çifter ayakkabılar, bir çift lastik çizme, büyük bir çalarsa-at, tek namlulu bir tüfek. Kitapları da vardı; yırtık pırtık bir cilt, 1905 Kaliforniya Medeni Yasasıyla birlikte yıpranmış bir rafa dizilmişti. Yatağın üstüne bir çiviye asılmış bir gözlük sallanıyordu.

Oda süpürülmüştü ve oldukça temizdi, çünkü Crooks, gururlu ve mesafeli bir adamdı. Kimseyle senli benli olmazdı. Belkemiği çarpıldığı için, vücudu biraz sola kaykılırdı, çukurlarına kaçmış gözleri, derinlikleri yüzünden, çok parlak görünürdü. Zayıf yüzünde derin kırışıklar vardı, ince, acıyla kısılmış dudakları, yüzünden daha açık renkte idi.

81

FARELER VE İNSANLAR

Cumartesi akşamıydı. Samanlığın yanındaki açık kapıdan depreşen atların yere çarpan nalların sesi, samanı öğüten dişlerin gıcirtısı, yular zincirlerinin şingirtısı duyuluyordu. Seyisin odasındaki küçük bir elektrik lambası, hafif bir sarı ışık yayıyordu.

Crooks, yatağına oturmuştu. Gömleğinin eteği pantolonundan fırlamıştı. Bir elinde bir yağ şişesi tutuyordu, ötekiyle belkemiğini ovuyordu. Arasına pembe avucuna bir-iki damla yağ damlatıyor, gömleğinin altına, elini daldırarak yeniden ovmaya başlıyordu. Sırtının adalelerini kasıyor ve ürperiyordu.

Lennie, gürültüsüzce gelip açık kapıda göründü, geniş omuzları kapı boşluğunu hemen tamamıyla örterek, orada öylece durup bakmaya başladı. Crooks önce onu görmemişti ama, gözlerini kaldırıncı, birden toplandı ve yüzünde bir memnuniyetsizlik belirdi. Elini gömleğinin altından çekti.

Ne yapacağını şaşırın Lennie, dostça gülümsüyordu. Crooks:

"Bu odaya girmeye hakkın yok senin. Burası benim odam. Benden başka kimse giremez buraya dedi öfkeli bir sesle.

Lennie, yutkundu, dişlerini göstererek sırttı:

"Bir şey yapmıyorum," dedi. "Yavru köpeğimi görmeye gelmişim de. Işık gördüm, bakayım dedim."

"Ne yani ışık yakmaya da mı hakkım yok? Hadi çık odamdan. Benim odanıza gelmemi istemiyorsunuz madem, siz de benim odama gelmeyin."

Lennie sordu:

"Neden istemiyorlar senin gelmeni?"

"Zenciyim diye. Orada her zaman iskambil oynarlar, ama ben oynayamam, çünkü ben zenciyim. Pis pis kokarmışım oysa asıl sizler kokarsınız."

Lennie fena halde bozulmuştu, kocaman kollan iki yanına sarkmıştı.

82

JOHN STEINBECK

"Herkes kasabaya indi," dedi. "Slim, George, hepsi. George sen burada kal, hem uslu dur, dedi. Baktım, ışık yanıyor."

"Yani, ne demek istiyorsun?"

"Hiç... Işık gördüm de. Gidip bir dakika oturayım dedim."

Crooks, Lennie'yi dikkatle süzdü, arkasından gözlüklerini alıp pembe kulaklarına geçirdi. Sonra tekrar Lennie'ye baktı. İtiraz etti:

"İyi ama ahıra gelip de ne yapacaksın? Arabacı değilsin sen. Atlarla ne işin var senin?"

Lennie: "Yavru köpek," dedi, "köpeğimi görmeye geldim de." "İyi git gör o zaman. Seni istemedikleri yere de gelme."

Lennie, sırtımdır^krü. içeri doğru bir adım, sonra hatırlayarak kapıya doğru çekildi:

"Biraz baktım onlara. Slim, fazla okşama yavruları diyor." Crooks:

"İşin gücün zaten onları sandıktan çıkarmak. Analarının yavrularını başka yere taşımadığına şaşıyorum."

"Ama hiç kızmıyor bana."

Lennie, yine odaya doğru yürümüştü.

Crooks kaşlarını çattı ama, Lennie'nin çocuksu gülümsemesi, inadını yendi.

"Bari gel otur biraz." Sesi daha içten geliyordu. "Demek Hepsi kasabaya gitti, ha?"

"Hepsi, yalnız Candy kaldı. Orada yatağının üstüne oturmuş, kalemini yontuyor, bir yandan da hesap yapıyor."

Crooks, gözlüklerini-düzeltilti:

"O da niye? Neyin hesabını yapıyor ki, Candy?"

Lennie:

83

FARELER VE İNSANLAR

"Tavşanların dedi" | ;

"Ne tavşanı sayıklıyorsun?" ' ,

"Alacağımız tavşanları canım. Örtfata tten bakacağım, ot toplı-yacağım, su falan vereceğim." ; v

Crooks: : v ,

"Deli saçması," dedi. "Beraber dolaştığın adamın seni konuşturmaması sebepsiz değil."

"Ama ben yalan söylemiyorum. Alacağız orasını. Küçük bir çiftlik alacağız, kendi toprağımızda yaşayacağız."

Crooks, yatağına daha rahatça yerleşti:

"Hadi otur" dedi. "

Lennie, küçük varilin üstüne ilişti.

"Yalan söylüyorsun sanıyorsun ama, değil. Dediklerimin hepsi doğru, inanmazsan George'a sor."

Crooks, kara çenesini pembe ayalarına dayayarak: "Sen George'la beraber dolaşıyorsun, değil mi?" "Öyle," dedi Lennie, "George ve ben, ikimiz her yere beraber gideriz."

"Ara sıra o, bir şey söylüyor da sen dediklerini hiç anlamıyorsun. Öyle değil mi?"

Eğilerek derin gözleriyle Lennie'yi süzdü. "Söylesene yalan mı?" "Evet... Bazen..."

"O konuşuyor ama, sen dediklerinden hiçbir şey anlamıyorsun."

"Öyle... ara sıra, ama her zaman değil ki."

"Güneyli bir zenci değilim." dedi. "Burada, Kaliforniya'da doğdum.

Pederimin bir tavuk çiftliği vardı. Beş dönüm kadar arazisi

84

JOHN STEINBECK

vardı. Beyazların çocukları bizim evde oynamaya gelirlerdi, içlerinde çok terbiyeli olanları da vardı. Babam bundan hoşlanmazdı. Neden hoşlanmadığını ancak çok sonraları öğrendim. Ama nedenini anlıyorum şimdi."

Durakladı, sonra daha yumuşak bir sesle;

"O civarda bizden başka zenci ailesi yoktu. Şimdi de bu çiftlikte tek zenci yoktur. Soledad'da da yalnız bir aile var."

Gülerek;

"Neyse zenci gevezeliği bunlar." Yani, boş laf, senin anlayacağı. Ama ne de olsa, bunu hatırında tutarsın. İlk defa görmüyorum bunu, bin defa görmüşüm... Biri anlatır, anlatır öteki duymaz veya anlamazsa kulak asmaz, hepsi boştur. Ha konuşmuşsun, ha tek laf etmeden oturmuşsun. Hiç fark etmez.

Crooks iyice açılmıştı. Elini alnına vurarak devam etti:

-, "George bir sürü saçmasapan laf edebilir, ne olmuş? Önemli olan konuşabilmektir. Karşısında bir adam bulmaktır. İşte bu."

Durdu. Sesi yumuşak inandırıcıydı.

"Tut ki George geri dönmedi. Tut ki çekti, gitti, geri dönmedi. Ne yaparsın o zaman?"

Lennie, yavaş yavaş ötekinin söylediklerini dikkat etmeye başlamıştı:

"Ne?" dedi.

"Diyorum ki, George bu akşam kasabaya gitti, bir daha ondan hiçbir haber alamadın."

Crooks âdeta bir intikam arzusuyla devam ediyordu: "Diyelim ki böyle oldu ne yaparsın?"

Lennie: "Öyle şey yapmaz, dedi. "George yapmaz öyle şey. Ne zamandan beri George'un yanındayım. Bu gece gelecek o..."

Ama yine de içine kurt düşmüştü!

85

FARELER VE İNSANLAR

"Gelmiyecek mi yoksa?"

Crooks'un yüzü, işkence etmekten aldığı zevkle aydınlanıyordu.

"İnsanoğlunun ne yapacağı başına ne geleceğini kimse bilmez*" dedi.

Kendinden emin bir sesle.

Lennie anlamaya çaba sarfederek: "Diyelim yarandı." "George yapmaz öyle şey." diye tekrarladı. "George dikkatlidir. | Ona bir şey olmaz.

Ömründe yaralanmadı o, çok dikkatlidir."

"Tamam canım mesala dedik farzet ki dönmedi. N'a yaparsın o zaman, onu söyle?"

Crooks ısrar ediyordu.

"Bilmem ki. Hem niye böyle konuşuyorsun? diye bağırdı. "Bu doğru değil George yaralanmadı."

"Ne olacağını söylüyeyim mi, ben sana? Seni tımarhaneye götürürler.

Köpek gibi bir tasma geçirirler boynuna."

Birdenbire Lennie'nin gözleri müthiş bir öfkeyle adama çevrildi. Kalktı ve tehlikeli bir tarzda C1^oks'a yaklaştı.

"George'a kim ne yaptı?" diye sordu.

Crooks tehlikenin yaklaştığını farkettili. Korunmak için yatağın-a girdi.

"Mesala dedik canım" dedi. "George'a bir şey olmadı. Gayet iyi. Hem birazdan geri gelecek."

Lennie başı ucunda dikilmişti:

"Ne demek mesela? George'un başına bir kaza gelmesini kimsenin farzetmesini istemiyorum."

Crooks tatlılıkla dedi ki:

"Şimdi belki anlayacaksın. Senin George'un var. Ve onun her zaman yanında olacağını biliyorsun. Kimsen olmadığını düşün. Zenci olduğun için bir odaya gidip iskambil oynıyamadığımı dü-

86

JOHN STEINBECK

şün. Burada oturup kitap okumak zorunda kaldığını düşün. Tabii akşama kadar nallarla oynıyabilirsin ama, gece oldu mu odana kapanıp kitaplarını okumaktan başka yapacak iş yoktur. Kitaplar da beş para etmez. İnsan iki çift laf edecek birini arıyor.

"George geri dönecek," diye sayıkladı Lennie. "Hatta belki de dönmüştür bile. Gidip baksam fena olmaz"

Crooks dedi ki:

"Seni korkutmak istemiyordum. Gelecek tabi. Ben kendimden bahsediyordum. Her Allah'ın gecesi birisinin burada tek başına oturduğuTu-düşün. Ya kitap okuyorsun, ya da düşüncelere dalıyorsun, ne bileyim böyle şeyler işte. Bazan kafana bir şey takılır, akıl danışabilecek kimseler yoktur. Neler gördüm ben bu odada. Yanında oturan biri olsa, her şeyin beyhude olduğunu söyler ama şimdi bilemiyorum.

Crooks şimdi gözlerini karşıya dikmiş, pencereye bakıyordu.

Lennie, perişan bir sesle :

"George bırakıp gitmez, beni yalnız bırakmaz. Bilirim ben, öyle şey yapmaz, George." Seyis rüyadaymış gibi devam etti:

"Bazan babamın tavuk çiftliği gelir gözümün önüne. İki kardeşim vardı. Hep benimle beraber, yammdaydılar. Üçümüz de aynı odada oturur, aynı yatakta yataydık... Bir çilek tarlamız, bir yonca çayımız vardı. Güneş açtığı zamanlar, sabahları tavukları yoncaya salardık. Kardeşlerim çıkar üstüne oturur onları gözetlerdi. Hepsi de ak tavuklardı. 1 Lennîe, işittikleriyle yavaş yavaş ilgilenmeye başlamıştı:

"George, tavşanlar için yoncamız olacak, dedi." || "Tavşanlarımız olacak, bir de çilek tarlamız." • i "Hepiniz kafayı yemişsiniz." | "Hiç de değil, doğru diyorum. İnanmazsan, George'a sor..."

87

FARELER VE İNSANLAR

Crooks küçümsiyen bir edayla devam etti:

Sırtlarında çantalarını kafalarında da hep aynı saçmaları taşırlardı. Yüzlercesini gördüm ben. Gelirler, sonra iş bitince başlarını alıp giderler; herbirinin hayalinde bir çiftlik vardır. Ama bir tanesi • bile bu çiftliğe kavuşamamıştır. Tıpkı cennet hayali gibi. Herkes kendi toprağına sahip

olmak ister. Burada ben yüzlerce kitap okudum. Hiçbiri cennete girmemiştir, hiçbiri de çiftliğine sahip çıkmaz. Hep onun sözünü ederler ama, yalnız kafalarında yeri vardır . onun."

Durdu ve açık kapıya doğru baktı, çünkü atlar telaşlı telaşlı kımıldıyor, zincirler şmgırdıyordu. Bir at kişnedi.

Crooks: "Kesinlikle biri var orada," dedi. "Belki de Slim'dir. Ba-zan, Slim gecede iki-üç defa ahıra uğrar. Tam anlamıyla bir arabacıdır Slim. Hayvanlarıyla ilgilenir."

Zar zor ayağa kalkarak kapıya yaklaştı.

"Sen misin Slim?"

Candy'nin sesi cevap verdi:

"Slim kasabaya indi. Bana bak, Lennie'yi görmedin mi?" f

"Şu iri yarı adam mı?" „!!

"Evet, gördün mü buralarda onu?"

Crooks gülerek yanıtladı;

"Burada,"

Gelip yatağına uzandı.

Candy kapının önünde duruyor, kesik bileğini kaşıyor, ışıktan kamaşan gözleriyle odanın içini inceliyordu. İçeri girmeye kalkışmıyordu.

"Sana bir şey söyleyeyim mi, Lennie? Tavşanlar için hesap ettim"

JOHN S T £ I M B E C K

Crooks öfkeli:

"İstersen girebilirsin," dedi. ' ,

Candy durakladı: .....,.,

"Bilmem ki ama eğer sen istersen."

"Gir canım. Başkaları girerse sen de girebilirsin." ' ;V;i;|||•" .!.

Crooks, öfke perdesi ardında beliren memnunluğunu gizlemeyi başaramıyordu. Candy girdi, ama hâlâ çekingen bir hali vardı.

Crooks'a:

"Güzel yer burası," dedi. "İnsanın kendisine özel böyle bir odası olması hoş bir şey."

Crooks : "Öyle ya, pencerenin altındaki gübre pislikleriyle güzel yer"

Lennie,

"Tavşanlar için mi dedin?"

Candy, dedi duvara dayandı, kesik bileğini kaşdı:

"Ben uzun zamandan beri buradayım," dedi. "Crooks da hayli zamandır burada oturur. Ama ilk defadır ki odasını görüyorum."

Crooks kendi kendine kudurmuş gibi.

"Arkadaşlar bir zencinin odasına gelmekten kıllanırlar. Yalnız Slim gelmiştir buraya, bir de patron."

Candy hemen konuyu değiştirdi.

"Ne diyordun tavşanlar için?"

"Hepsini hesapladım. Belki tavşanlardan para bile kazanabiliriz."

Lennie:

"Ama onlara ben bakacağım. George tavşanlara sen bakacaksın, dedi. Söz verdi bana..."

Crooks elini havada sallayarak:

89

FARELER VE İNSANLAR

"Boşuna kafa yoruyorsunuz çocuklar. Hep lâfını etmekle zaman geçiriyorsunuz ama, kendi toprağınıza hiçbir zaman sahip olamayacaksınız. Ölene kadar sen hep burada işçilikle geçireceksin hayatını. Sizin gibi nelerini gördüm ben, nelerini. Lennie de işi bırakacak, iki-üç hafta sonra yine yollara düşecek. Anlaşılan herkesin kafasında bir çiftliği var."

Candy elini yanağına götürerek: . . . t

"Meraklanma sen, yapacağız bu işi biz. George söyledi. Parası bile hazır."

Crooks:

"Sahi mi be?" dedi. "Peki George nerede ya? Kasabada, kimbilir hangi kerhanede. İşte paranızı orada eritiyor. Geç bunları. Kafalarında çiftliklerini taşıyan ne adamlar tanıdım. Ama hiçbir zaman kavuşamadılar o çiftliğe."

Candy öfkeyle sesini yükseltti:

"Tabii herkes ister onu. Çok değil, ufak bir arazisi olsun kim istemez?"

Yalnız senin malın olan bir toprak... İçinde rahatça yaşarsın, kimse seni kovamaz ordan. Hiç bir Uzaman böyle bir yerim olmadı benim. Bu eyalette çok çalıştım ama hiçbir zaman biçtiğim ürün benim olmadı. Ama şimdi yapacağız bu işi. George yanma para almadı. Paramız bankadadır.

Ben, Lennie, bir de George, üçümüz. Her birimizin bir odası olacak.

Domuzlarımız, tavşanlarımız, tavuklarımız olacak. Taze mısır yetiştireceğiz, belki bir inek veya bir keçimiz de olur."

Crooks sordu:

"Para olduğunu mu söylüyorsun?"

"Aynen öyle. Şimdilik çoğu hazır. Küçük bir kısmı eksik. Bir aya kadar onu da tamamlayacağız. George, alacağımız çiftliği buldu bile."

Crooks elini arkasına uzatıp sırtını ovuşturdu.

90

JOHN STEINBECK

Bunu yapabilen kimseyi görmedim bugüne kadar. Toprağa sahip olmak için deliye dönmüş insanlar tanıdım, ama her seferinde bir kerhane veya bir yirmibir partisi ellerinde, avuçlarında ne varsa hepsini kül edip çıkıyordu işin içinden."

Durakladı:

"Eğer"... dedi tereddütlü bir sesle, "hiç karşılıksız çalışacak birini daha kabul ederseniz, ben bunlara hazırım. Sakatlığım o kadar da engel değildir, istersem gece gündüz çalışabilirim, üç kağıtçının biri değilimdir."

"Baksanıza, çocuklar, Curley'i gören var mı içinizde?"

Hepsi birden kapıya döndü. Curley'in karısı, onlara bakıyordu. Aşırı makyajlıydı. Dudakları hafifçe aralıktı. Koşmuş gibi nefes ne-feseydi.

Candy, asık bir suratla: "Curley buraya gelmedi," dedi.

Kadın hala kapıdan ayrılmıyordu, onlara biraz gülümsüyor, bir elinin tırnaklarını ötekinin baş ve işaret parmağıyla ovuşturuyordu. Gözleri birinden ayrılıp ötekine çevriliyordu. Sonunda;

"Burada hep işe yaramazları bırakmışlar," dedi. "Nereye gittiklerini bilmiyorum mu sanıyorsunuz? Curley de orada. Nereye gittiklerini elbette biliyorum."

Lennie, büyülenmiş gibi onu seyrediyordu. Fakat keyifleri kaçan Candy ile Crooks, onunla gözgöze gelmekten sakınıyorlardı. Candy dedi ki:

"Nerede olduğunu biliyorsan, ne diye bize gelip, Curley'i soruyorsun?"

Kadın hoşnutça onlara baktı:

"Ne tuhaf," dedi. "Bir erkeği tek başına gördüğüm zaman onunla pekâlâ anlaşıyorum. Ama ikiniz bir arada oldunuz mu, ağızınızdan tek lâf alana aşkolsun. Hep homur homur homurdanırsınız."

9!

FARELER VE İNSANLAR

Parmaklarını bıraktı göğüslerini öne çıkarırcasına, ellerini kalçalarına dayadı:

"Hepiniz birbirinizden korkarsınız, hep o yüzden. Hep başkaları hakkınızda dedikodu yapar diye korkarsınız."

Bir an sonra Crooks dedi ki:

"Evinize dönseniz daha iyi edersiniz bence. Başımızı belâya sokmaya niyetimiz yok bizim."

"Ne diye belaya sokayım başınızı sizin. Arada bir, bir insanla iki laf etmek istemez mi canım sanırsınız? Bütün gün o evde baykuş gibi oturmak hoş bir şey midir sanırsınız?"

Candy, kesik bileğini dizine koyup, öteki eliyle yavaşça ovaladı. Kestirip atarcasma;

"Bir kocanız var. Erkeklerin peşinde koşup başlarını belaya sokmanıza ne gerek var?"

Kadın kızdı:

"Kocam varmış. Ne mal olduğunu biliyorsunuz hepiniz. Azıcık üşütüktür. İşi gücü, sevmediği insanları nasıl haklayacağını anlatarak övünmek, kimseyi de sevdiği yok zaten. Şu beş para etmez evde oturup Curley'in evvelâ solla hücum edip sonra sağını nasıl yapıştırdığını durmadan dinlemek pek mi hoş bir şey sanıyorsunuz? Bir, iki der, hep o bir ikisi, karşısındaki hemen sırtüstü yerededir."

Durdu, yüzü öfke ifadesini kaybederek işveli bir tavır takındı:

"Sahi... Curley'in eline ne oldu öyle?"

Sıkıntılı bir sessizlik oldu. Candy, yan gözle Lennie'ye baktı. Sonra öksürdü:

"Ne olacak... Curley elini makineye kaptırdı, efendim. Eli ezildi."

Kadın bir an onu seyretti, sonra bir kahkaha kopardı:

92

JOHN STEINBECK

"Masal bu, yutacağımı mı sanıyorsun. Curley herhalde başından büyük bir işe kalkmış olacak. Makineye kaptırmış... Palavra! Ama herhalde eli ezildiğinden beri o meşhur bir, ikilerini kimseye konduramadığı muhakkak. Kim hakladı onu."

Candy homurdanarak tekrarladı: "Elini makineye kaptırdı." Kadın, küçümsercesine:

"Öyle olsun." dedi genç kadın. Tamam madem onun tarafını tutuyorsun, öyle olsun. Şu hödük alayına bak hele, bana maval okumaya kalkıyorlar. Ne sandınız beni ha, sokak süpürgesi mi? Ben size bir şey söyleyeyim mi, isteseydim, tiyatro artisti olurum ben. Hem de yalnız bir oyunda değil. Bir aktör bana demişti ki, gel sana sinemada rol verelim demişti..."

Öfkesinden soluksuz kalmıştı.

"Bugün cumartesi. Herkes birşeyler yapıyor. Ya ben, ne yapıyorum ben? Oturmuş bir sürü hödükle aşık atıyorum... Bir zenci, bir kaçık, bir aptal, bitli çoban... Üstelik de hoşuma gidiyor bu, çünkü konuşacak tek insan yok."

Lennie, ağzı bir karış açık onu dinliyordu. Crooks zencilere özgü ağırbaşlılığıyla oturuyordu. Ama ihtiyar Candy, değişiverdi. Birdenbire ayağa kalkarak altındaki çivi varilini devirdi. Öfkeli öfkeli:

"Kes artık be," dedi. "Buraya gelmeni istemiyoruz. İşte bu kadar. Kaç kere söyledik sana. Hem bir şey söyleyeyim mi; hakkımızda çok yanılıyorsun. Şu kuş beyninde bir parçacık akıl olsaydı bizim serseri takımından olmadığımızı anlardın. Farzet ki buradan kovdurdun bizi. Bunun gibi gündeliği yirmibeş sente cenabet bir yer aramak için yollara düşeceğimizi mi sanıyorsun? Gidecek kendi çiftliğimiz var, dostlarımız da var; ya, dostlarımız var. Belki bir zamanlar kapıdışı edilmekten korktuğumuz olmuştur ama, geçti

93

FARELER VE İNSANLAR

o güler. Kendi toprağımız var, özbe öz kendi malımız işte oraya gideriz biz sıkışırsak."

Curley'in karısı bir kahkaha koyuverdi:

*Şi

"Palavra bak," dedi, "Sizin gibilerini çok gördüm ben. Cebinde yirmi metelik olsaydı, kasabaya gidip iki kadeh viski içer, ;!" sonra kadehlerinizin dibini yalardınız. Bilirim ben ne malsınız siz." 'i |

Candy, öfkeleniyordu ama kadın daha sözünü bitirmeden kendini topladı. Duruma hakim olmuştu yavaşça.

"Düşünmeliydim," dedi. "Gidip çemberinizi başka tarafta çevirseniz olmaz mı? Sizinle işimiz yok. Neyimiz var, neyimiz yok biz biliriz, siz bilmişsiniz, bilmemişsiniz, umurunuzda değil. Onun için, buradan gitseniz iyi edersiniz, ne olur ne olmaz; karısını olur da sersemlerin yanında görmek Curley'in hoşuna gitmez belki."

Kadın hepsine küçümsercesine baktı, hiçbirinden yüz bulamadı. Lennie'ye daha uzun uzun baktı. Lennie utançtan gözlerini önüne indirdi. Birdenbire kadın atıldı:

"Şu yaralar neden oldu?"

Lennie suçluymuşçasına baktı kadının yüzüne:

"Kim... Ben mi?"

"Tabii, sen."

Lennie yardım istercesine Candy'a baktı, sonra tekrar dizlerini seyretmeye koyuldu.

"Curley elini makineye kaptırdı," diye diretti. Curley'in karısı güldü:

"Makinemiş. Seninle sonra konuşurum. Makineler hoşuma gider benim." Candy, araya girdi.

"Bu çocuğu rahat bırak. Bulaşma ona. Dediklerini George'a söy-liyeceğim. George Lennie'ye sataşmana izin vermez."

JOHN STEINBECK

"George mu?" diye sordu. "Seninle gelen zıpır oğlan mı?" .!" Lennie'nin yüzü gerildi:

"Tabii" dedi. George odur işte, tavşanlara bakmama izin verecek."

"Amaan canım, istediğin buysa bende alırım tavşan sana." Crooks, yatağından kalkarak kadının önüne dikildi. Sıkıntıyla; "Kes be!" dedi. "Bir zencinin odasına gelmeye hakkın yok senin. Buralarda sürtmeye hiç hakkın yok. Hemen çek arabanı, hadi çabuk. Yoksa patrona söylerim."

Kadın ona döndü:

"Bak şuna" dedi. "Pis çeneni kapatmazsan sana ne yaparım bilirsin ya." Crooks, dehşetle ona baktı, sonra yatağına oturarak kendi kabuğuna çekildi.

Kadın ona yaklaştı.

"Ne yapacağımı bilirsin değil mi?"

Crooks bir böcek gibi ufalıyordu adeta, sokuldukça sokuluyordu.

"Evet efendim."

"O zaman haddini bil, zenci parçası, Seni bir ağaç dalında sallandırırım; hem o kadar kolaylıkla ki, tadı bile çıkmaz."

Crooks, büzüle büzüle sanki yok olmuştu.

Artık ne kişiliği kalmıştı, ne benliği; sempati veya antipati uyandırabilecek hiçbir şeyi kalmamıştı. Korkudan titreyen bir sesle:

"Evet efendim," dedi.

Kadın yeniden paylamak için kımıldanmasını bekliyerek başı ucunda durdu. Ama Crooks cansız duruyordu, gözlerini başka ta-

94

95

FARELER VE İNSANİ AR

rafa çevirmiş, vurulabilecek bütün nazik yerlerini örtmüştü. Kadın sonunda diğer ikisine döndü!

İhtiyar Candy büyülenmiş gibi ona bakıyordu. Yumuşak bir sesle:

"Eğer böyle bir şey yapacak olursan, biz haber veririz," dedi. "Yalan söylediğini söyleriz."

"Kim takar sizin sözünüze. Kimse kulak asmaz, sizde bilirsiniz elbette. Kimse kulak asmaz sizin sözünüze.

Candy boynunu büktü:

"Öyle... Kimse kulak asmaz bizim sözümüze."

"Lennie, hey Lennie! Ahırda mısın?"

Lennie:

"Geldi George!" diye haykırdı. Ve sesi yanıtladı:

"Buradayım George, buradayım."

Biraz sonra George, kapı boşluğunda belirmiş, etrafına hoşnutsuz bir tavırla bakmıyordu.

"Crooks'un odasında ne halt ediyorsun? Ne işin var orada senin?"

Crooks onu onayladı:

"Söyledim ama dinlemediler, geldiler"

96

97

FARELER VE İNSANLAR

"Neden sepetlemedim onları?". ; il

Bu defa Candy telaşlanmıştı:

"Hey George! Uzun uzun hesap ettim. Hepsini düşündüan, hatta tavşanlarla nasıl para kazanacağımızı bile."

George azarladı:

"Bu konuyu açma dememiş miydin sana?"

Candy fena halde bozuldu, .ii "Kimseye söylemedim, Crooks'tan başka."

George dedi ki:

"Haydi çekin arabınızı buradan ikiniz de, ulan bir dakika ayrı-lamıyacak mıyım başınızdan be!"

Candy ile Lennie kalkıp doğru yürüdüler. Crooks arkalarından seslendi:

, i ,

"Candy!"

"Hi!"

"Bahçeyi temizler, ufak tefek işlerinizi görürüm demiştim sana, hatırlıyor musun?"

Candy : "Evet." dedi. "Hatırlıyorum."

"Öyleyse unut dediklerimi" dedi Crooks. "Aklımdan bile geçmez böyle şey. Şaka yaptım. Öyle bir yerde yaşamak istemem."

Üç adam kapıdan dışarı çıktılar. Ahırdan at kişnemeleri ve zincir şingirtıları duyuldu.

Yatağının üstüne oturmuş, Crooks bir-iki dakika kapıya baka-kaldı, sonra yağ şişesini almak için elini uzattı. Arkadan gömleğini kaldırdı, pembe avucuna biraz yağ damlattı, elini arkasına götürerek yavaş yavaş sırtını ovaladı.

JOHN STEINBECK

V. BÖLÜM

JOHN STEINBECK

Geniş ahırın bir köşesinde yeni yığılmış olan kuru otlar yükseliyordu. Yığının üstünde kasnağından asılı dört çatalı Jackson marka yolda, havada gibi duruyordu. Ot yığını, ahırın diğer ucuna doğru, bir dağ yamacı gibi alçalarak uzanıyordu. Bir diğer taraf, yeni yığınlar izin boş tutuluyordu. Her iki yanda da yemlikler göze çarpıyordu ve tahta bölmelerin aralarından otların kafaları seçiliyordu.

Bir pazar öğleden sonrasıydı. Dinlenmekte olan atlar geri kalan son ot kırpıntılarını topluyor, eşiniyor, yemliklerin tahtasını ısıtıyor, zincirlerini şmgırdatıyorlardı. İkinci güneşi duvar aralıklarından sızıyor, otların üstünde ışıktan memerişler oluşturuyordu. Uçuşan sineklerin vızıltısı, ikinci vaktinin tembel vızıltısı havayı dolduruyordu.

Dışarda demir çubuğa çarpan nalların gürültüsü ile oynayan, birbirini teşvik eden, alaya alan adamların sesleri duyuluyordu. Ama ahırın sıcaklığı içinde mislim bir dalgınlık hüküm sürmekteydi.

Ahırda Lennie'den başka kimse yoktu. Lennie de ahırın henüz otla dolu olmıyan kısmında bir yemliğin altında duran ambalaj sandığının yanında, otların üstünde oturmuştu. Lennie otların üstüne oturmuş, önünde cansız yatan bir köpek yavrusuna bakıyordu. Uzun uzun ona baktı, sonra kocaman elini alarak onu okşadı, burnundan kuyruğunun ucuna kadar okşadı.

Lennie:

"Ne diye ölürsün sanki? Fare kadar küçük de değilsin. Seni fazla hoplatmamıştım da..." diyordu yavaşça.

Köpek yavrusunun başını kaldırdı, yüzüne bakarak mırıldandı:

101

FARELER VE

N S A N L A R

"Senin öldürdüğümü bir öğrenirse George, tavşanlara bakmama izin vermez artık."

Otların içinde küçük bir çukur açarak köpeği oraya koydu, saklamak için üstünü otla örttü. Ama bu tümsekten gözlerini bir türlü ayıramıyordu.

Söylendi:

"Belki de George hiç umursamaz böyle eniklerden hiç de hoşlanmaz zaten."

Köpek yavrusunu meydana çıkararak muayene etti, kulaklarından kuyruğuna kadar okşadı. Mahzun mahzun söylenmesine devam etti: "Ama nasıl öğrenecek. George her zaman her şeyi bilir. "Sen yaptın bunu," diyecek, "Bana yutturamazsın." Sonra da diyecek ki: "İşte bunun için tavşanlara bakmıyacaksın," diyecek."

Birdenbire üzüntüsü öfkeye dönüştü:

"Ölüverecek ne vardı, sanki? Fare kadar da küçük değilsin."

Köpek yavrusunu alıp uzağa fırlattı. Arkasını döndü. Oturup dizlerini kaldırdı, söylendi:

"Artık tavşanlara bakmıyacağım ben. Artık tavşanlara bakmama izin vermiyecek, George."

Üzüntüsünden ileri-geri sallanıyordu.

Dışarda, nallar çelik çubuğa çarptı, hafif bir bağışma yükseldi. Lennie ayağa kalktı, gidip köpek yavrusunu aldı, otların üstüne koydu, tekrar oturdu, yemden okşamağa başladı hayvanı.

"Daha büyümemiştin" dedi. "Kaç defa söylediler, daha büyü-medi o, dediler. Ama böyle çabucak öleceğini bilmiyordum."

Parmağını köpeğin pörsük kulağına değdirdi: Tam o anda kapıda Curley'in karısı görüldü. O kadar yavaşça yaklaştı ki, Lennie farkına varmadı.

Üstünde çiğ renkte pamuklu elbisesi, ayağında kırmızı devekuşu tüyleriyle süslü pabuçları vardı. Her zamanki gibi sürüp sürüşürmüştü. Lennie başını kaldırarak onu gördüğü zaman ta yanibaşına gelmişti.

102

JOHN STEINBECK

"5

i

Dehşete düşerek, köpek yavrusunun üstüne bir tutam ot attı. Asık suratla ona baktı.

Kadın: "Ne saklıyorsun sen orada bulayım?" dedi.

Lennie ona ters ters baktı:

"George senden uzak durmamı söylüyor."

Kadın bir kahkaha patlattı:

"Ne yapıp ne yapmıyacağımı hep George mu söylüyor sana?"

Lennie gözlerini ot yığınınına doğru kaçırarak.

"Seninle konuşur monuşursam, tavşanlara baktırmıyacak bana."

Kadın, yavaşça dedi ki:

"Curley kızar diye korkuyor da ondan. Ama şimdi Curley'in kolu sargıda. Curley sana kafa tutacak olursa öteki elini de benzetirsin. Makina falan hep palavra."

Lennie bir türlü yanaşmıyordu:

"Hayır efendim, seninle konuşmak istemiyorum."

Kadın onun yanında otların üstüne çömeldi.

"Dinle beni," dedi. "Hepsi şimdi nal oyunu oynuyorlar. Saat daha dört.

Onlar şimdi oyuna daldılar. Kimse bir yere ayrılmaz. Neden oturup da konuşmalıyım? Kimseyle konuştuğum yok. Yalnızlık canıma tak etti artık.

Lennie :

"Yok, sĞninle ne konuşurum ne de başka şey" dedi.

Kadın: "O kadar yalnızım ki" diye devam etti. "Sen arkadaşlarınla konuşabilirsin. Benimse Curley'den başka konuşacak kimsem yok. Biriyle konuşsam, hemen kızar. Kimseyle konuşmadan durabilir misin sen olsan?"

"Hayatta konuşmam seninle. George, başıma bir bela gelir diye korkuyor."

103

'i'

I.

FARELER VE İNSANLAR

JOHN STEINBECK

. Kadın sözü değıştirdi: \ ,

"Nedir o üstünü örttüğün şey?" \

Lennie, birdenbire üzüntüsünü bütün kuvvetiyle hatırladı. Üzgün üzgün:

"Hiç yavru köpeğim," dedi. "Küçük köpeğim." , ,

Üstüne attığı samanları bir el vuruşta ayıkladı. , ; "

"Aa! Ölmüş o ayol!" ' '

Lennie: "Öyle minicikti ki," dedi. "Beraber oynuyorduk. Beni yalancıkta ısıracak oldu. Ben de şakacıktan döveyim dedim. Ölü-verdi."

Kadın onu avutmaya çalışarak:

"Boşversene canım. Alt tarafı köpek yavrusu işte, ne olacak. Bir başkasını bulmak zor değil ya. Köpek yavrusu dolu her taraf."

Lennie, açıklamaya girişti üzüntülü bir sesle:

"O kadar da değil," dedi. "Ama asıl George tavşanlara bakmama izin vermiyecek şimdi."

"Neden vermiyormuş?" •

"Çünkü bir daha bir kötülük edersen, tavşanlara bakmak yok, demişti bana."

Kadının biraz daha sokuldu ve kandırıcı bir sesle:

"Benimle konuşmaktan endişelenme," dedi. "Dinle bak, hepsi dışarda bağışıyorlar. Bu oyunda kazanana dört dolar var... Oyun bitmeden bir yere ayrılmazlar."

"George beni seninle konuşurken yakalarsa, bana çıkışır," dedi Lennie. "Bana iyice tembihledi."

Kadın yüzü öfkeyle kırıştı!

"Peki ama, kime ne kötülük ettim ben? Bir adamla iki lakırdı et-miye de hakkım yok mu benim? Ne sanıyorlar beni, canım? Sen uslu çocuksun. Seninle konuşsam ne çıkar sanki? Ne zararım olurdu sana?"

104

"George diyor ki, başımızı belaya sokar o, diyor."

Saçma! ne kötülük edebilirim sana? Burada yaşadığım cehennem hayatı kimsenin umurunda değil. Böyle bir hayata layık değildim ama ne yaparsın. İsteseydim şimdi nerelerde olacaktım."

Kırık bir umutla devam etti:

"Belki de hala geç kalmış sayılmam." Bir açılma, dert dökme ihtiyacıyla birden boşandı:

"Salinas'ta oturdum," dedi. "Oraya ben çocukken gelmişiz. Günün birinde kasabaya bir tiyatro kumpanyası geldi. Aktörlerden biriyle tanıştım. Adam bana istersen sen de bizim kumpanyaya girebilirsin, dedi. Ama annem izin vermedi. Daha onbeş yaşındasın, diyordu. Adam bu işi yapabileceğimi söylüyordu. Eğer kabul etseydim, yaşantım şimdiki gibi olmazdı. Yemin ederim."

Lennie köpek yavrusunu okşuyordu.

"Biz bir küçük çiftlik alacağız... Tavşanlarımız da olacak."

Kadın hikayesinin yarım kalacağından endişelenerek:

"Bir defasında da başka bir sinemacıyla tanıştım. Riverside Dance Palace'de onunla dans ettim. Beni sinema artisti yapacağını söyledi. Sen aktrist doğmuşsun, dedi. Hollywood'a döner dönmez bana yazacaktı."

Ne kadar etkilediğini anlamak için Lennie'ye yakından bakıyordu.

"O mektubu hiç almadım," dedi. "Kesinlikle mektup annemin eline geçmiş, o da yok etmiştir, diye düşünüyorum hep. Yani senin anlıyacağın, bir şey olamıyacağım, bir isim yapamıyacağım bir yerde, üstelik mektuplarımın da çalındığı kokmuş bir yerde kalamazdım. Ona, sen mi

aldın mektubumu, dedim. Hayır dedi. Bunun üzerine, onlardan kurtulmak için Curley'le evlendim. Ona o gece Riverside Dance Palace'da rastlamıştım."

105

FARELER VE İNSANLAR

JOHN STEINBECK

Kadın sordu:

W

"Sen dinliyor musun?"

"Ben mi? Tabii!"

"Bunları kimseye anlatmadım bugüne kadar. Belki de hiç anlatmamalıydım. Curley'i hiç sevmiyorum. İyi biri değil o."

Açılmanın verdiği güvenle gelip yanibaşma oturdu. "Filmlerde oynayabilirdim, güzel elbiseler giyebilirdim, tıpkı onların giydikleri gibi güzel elbiseler. Lüks otellerde otururdum, resmimi çekerlerdi. Filmin ilk gösterileceği gece oraya gider, radyoda konuşurdum, bir metelik de masraf etmezdim, çünkü filmin artisti ben olurdum. Tıpkı onların giydikleri gibi güzel elbiseler giyerdim. Adam doğuştan yetenekliyim demişti bana." Lennie'ye döndü ve oymyabileceğini anlatmak için eliyle koliyle küçük bir oyun yaptı. Küçük parmağı bileğinin gösterdiği yöne çevrilmişti. Lennie derin derin bir iç çekti. Dışarıda bir nal, demir çubuğa çarparak çınladı, tezahürat sesleri yükseldi.

Curley'in karısı:

"Biri sayı yaptı." dedi. Batan güneşin son kızıl ışıkları duvarları da aşır yemlikleri ve atların başlarını aydınlatmaya başlamıştı." Lennie dedi ki: "Eğer gidip şu köpeği atarsam, George hiç farkında olmaz. O zaman tavşanları bakmama kimse engel olmaz."

Curley'in karısının tepesi attı birden!

"Sen tavşanlardan başka bir şey bilmez misin?"

"Küçük bir çiftliğimiz olacak. Bir evimiz, bir bahçemiz olacak, bir yonca tarlamız, yoncayı tavşanlar için yetiştireceğiz, ben bir çuval alacağım, yonca dolduracağım, sonra tavşanlara getireceğim diye açıkladı Lennie.

106

Kadın sordu: "Ne diye hep tavşanlardan söz edip duruyorsun?"

Lennie bir cevap verebilmek için uzun uzun düşünmek zorunda kaldı.

Dikkatlice kadının, dokunacak kadar yakınına yaklaştı.

"Güzel şeylere dokunmak hoşuma gidiyor. Bir defasında panayırda o uzun tüylü tavşanları gördüm. Ne güzel şeydi onlar. Bazan hiçbir şey bulamazsam fareleri bile okşarım."

Curley'in karısı korkarak geri çekildi. "Sen delisin galiba." Lennie, ciddi ciddi açıkladı:

"Yok, deli değilim. George sen deli değilsin diyor. Ben güzel şeyleri, yumuşacık şeyleri parmaklarımla okşamaktan hoşlanırım."

Kadının korkusu biraz yatışmıştı:

"Eh hem herkes sevmez ki onu," dedi. "Herkes sever. Ben ipek ve kadifeye dokunmaya bayılırım. Sen kadifeye dokunmasını sever misin?" Lennie ağız kulaklarına vardı. Sevinçle haykırdı:

"Severim ya! Yanımda bir parça kadife bile taşırdım: Onu bana bir bayan vermişti, o bayan Clara teyzemmiş benim. Bana nah şu kadar bir parça vermişti. Ah, o kadife bende olsaydı..."

Yüzünde hüznü bir belirsizlik bulutlandı. "Kaybettim," dedi. "Uzun zamandır görmedim onu." Curley'in karısı iyice rahatlayarak bir kahkaha attı:

"Sen kaçıksın," dedi. "Ama uslu çocuksun. Kocaman bir bebeksin adeta. Ama insan ne demek istediğini anlayabiliyor. Ben bazan saçlarımı tararken okşarım, ipek gibidir saçlarım."

Nasıl okşadığını göstermek için ellerini buklelerinin arasına götürüp yavaşça yukarı çıkardı:

"Bazı insanların saçı kaim ve sert oluyor." dedi "Mesalâ Cur-
107

FARELER VE İNSANLAR

ley'in öyledir. Saçları adeta çalı gibidi^ . Ama benim saçlarım ince ve kadife gibi yumuşaktır. Durmadan tararım da ondan ince olurlar öyle. Bak birde sen dokun."

Lennie'nin elini alıp başına koydu. ,

"Şuraya, etrafına dokun, bak ne yumuşak."

Lennie, iri parmaklarıyla kadının saçlarını okşamaya başladı.

"Sakın karıştırma ha!"

Lennie:

"Of bu çok güzel" dedi. Daha kuvvetle okşadı. "Aman ne güzel!"

"Baksana hey, karıştıracaksın şimdi"

Sonra kızarak bağırdı:

"Dur diyorum sana, saçımı dağıtacaksın!"

Kadın başını silkeleyip kurtulmaya çalıştı. Lennie, parmaklarını sıkarak saçlara sımsıkı yapıştı:

Kadın:

"Bırak beni" diye haykırdı. "Bırak beni diyorum sana!"

Lennie çılıgına dönmüştü. Yüzü morarmıştı. Kadın bağırmağa başladı. Lennie öteki eliyle kadının ağzını burnunu kapadı.

"Bağırma ne olur" diye yalvardı. "Nolur bağırma, George kızacak."

Kadın onun ellerinde şiddetle çırpındı. İki ayağıyla otları dövüyordu, kurtulmak ümidiyle kıvranıyordu. Lennie korkusundan bağırmağa başladı: "Yapma Allah aşkına yapma!" diye yalvardı. "George yine kötülük ettin diyecek bana. Tavşanlara bakmama izin vermiyecek"

Lennie biraz elini açacak oldu, kadın boğuk bir çığlık kopardı. Bunun üzerine Lennie kızdı:

108

JOHN STEINBECK

"Kes sesini be!" dedi. "Bağırma öyle George'un dediği gibi başımı belaya sokacaksın. Kapa çeneni."

Kadın gözleri korkudan dönmüş bir halde çırpınmaya devam ediyordu. O zaman Lennie onu sarstı, fena halde öfkelenmişti. Tar-taklıyarak:

"Sus artık!" dedi. Kadının vücudu bir balık gibi uzandı, sonra hiç kımıldamadı Lennie, boyun kemiğini kırmıştı.

Lennie gözlerini kadına çevirdi, yavaşça elini ağzından çekti; kadın yirre kımıldamadı.

"Sana bir kötülük etmek istemiyorum," dedi "Ama öyle bağırır-san, George öldürür beni."

Kadından ses çıkmadığını hatta kımıldamadığını görünce üstüne iyici eğildi. Kolunu kaldırdı ve bıraktı. Bir an şaşkına döndü. Sonra korkuyla fısıldadı.

"Kötü bir şey yaptım. Yine kötü bir şey yaptım ben."

Kadını yarım yamalak bıraktı ot yığının üstüne. Dışarda adamların sesleri, demir çubuğa nalların iki defa vuruşu duyuldu. Lennie ilk defa dışardakilerin varlığını anımsayarak. Otların içinde büzüldü ve dinledi.

"Gerçekten kötü bir şey yaptım" dedi kendi kendine "Yap-mıyacaktım bunu, George kızacak. Bana demişti ki... Ben gelip buluncaya kadar çalılar arasında saklanırsın, demişti. Canıma okuyacak benim. Ben gelinceye kadar çalılar arasında. Öyle demişti."

Lennie tekrar ölmüş kadına döndü, köpek yavrusu kadının yanında yatıyordu. Lennie onu aldı.

"Bari bunu kaybedeyim" dedi. Birde bunu görmesinler.

Köpeği ceketinin altına sakladı, ahırın duvarına doğru sessizce sokuldu ve bir tahta aralığından oynayanlara baktı. Sonra en son yemliğin yanından usulca kayboldu.

FARELER VE İNSANLAR
JOHN STEINBECK

Güneşin ışınları gözden şimdi duvarın en üst kısmına vuruyordu ahırda ışıklar hafifliyordu. Curley'iii, karısı, yarı yarıya otla örtülmüş bir halde sırtüstü yatıyordu.

Ahırda koyu bir sessizlik vardı, çiftlik ikindi vaktinin sessizliği içindeydi. Atılan nalların çınlamaları, oynayan adamların sesleri hafiflemiş gibiydi. Dışarıyı henüz tamamiyle gündüz olmasına rağmen, artık alacakaranlık ahıra yayılmağa başlamıştı. Otların içeri alınması için ardına kadar açık bırakılmış kapıdan bir güvercin girdi. Bir dolandıktan sonra çıktı. En kenardaki bölmenin ardından bir çiftlik köpeği görüldü. Koca sarkık memeli cılız bir hayvan, köpek yavruların olduğu sandığa doğru uluyarak sandığın içine girdi.

Birden tüyleri diken diken oldu, Curley'in karısından yayılan ölü kokusunu duymuştu; Curley'in karısı üzerine serpilmiş otlarla yatıyordu. Artık yüzünde bayağılıktan düzenbazlıktan yalnızlığından duyduğu hınçlardan iz kalmamıştı. Çok güzel ve çok yalındı, yüzü tatlı ve gençti. Pudralı yanaklarıyla boyalı dudakları ona canlı bir insan görüntüsü veriyor, hafif bir uykuyla uyuyormuş gibi görünüyordu. Dudakları hafif aralık kalmıştı.

Bazan zaman geçmek bilmez. Bir dakika bir asır gibi uzar. Dakikalardan çok daha uzun bir kaç dakika bütün sesler kesildi, hiçbirşey kıvıldamadı. Yavaş yavaş zaman uyandı ve tembel tembel akıp gitti. Yemliklerin öbür tarafında atlar tepişti, zincirler şıkırdadı. Dışardan adamların sesleri daha yüksek, daha gür duyulmaya başladı.

Sonuncu bölmenin köşesinden ihtiyar Candy'nin sesi geldi:

"Lennie!" diye sesleniyordu. "Lennie be! Nerdesin? Ben hesapladım bak sana söyliyeyim, ne yaparız biliyor musun?"

İhtiyar Candy sonuncu bölmenin köşesinde görüldü.

"Hey, Lennie!" diye seslendi tekrar ve olduğu yerde ürperek kaldı.

110

Kesik bileğini sakalı uzamış kırçıl yüzünde gezdirdi. Curley'in karısına: "Burada olduğunu bilmiyordum," dedi.

Cevap vermediğini görünce bir kaç adım yaklaştı, Sertçe: "Burada uyumanız doğru değil" Bir an sonra kadının yanına gelmişti. "Aman Tanrım!" dedi. Sakalını kaşıyarak şaşkın şaşkın etrafına bakındı. Sonra yerinden fırlayarak dışarı kaçtı.

Samanlık capcanlıydı şimdi. Atlar soluyor ve tepişiyordu, yemliklerindeki samanı yiyor, yular zincirlerini şingirdatıyorlardı. Biraz sonra Candy, George'la beraber döndü.

George sordu : "Söylesene, ne göstereceksin bana?"

Candy, Curley'in karısını gösterdi. George:

"Nesi varmış?" dedi. Yaklaştı. Sonra Candy'nin sözünü tekrarladı: "Aman Tanrım!" Kadının yanına diz çöktü, elini kalbine koyup biraz dinledi. Sonunda çömeldiği yerden yavaşça doğruldu. Yüzü kaskatı olmuştu.

Candy sordu: "Kim yapmış olabilir?" , George buz gibi baktı:

"Anlamadın mı?"

Candy sesini çıkarmadı. Ne yapacağını şaşırان George: "Bilmeliydim" dedi. "İçime doğmuştu bir bokluk çıkacağı." i Candy diye sordu:

' "Ne olacak şimdi, George? Ne yapacağız?" George cevap vermeden uzun uzun sustu: "Bir bakalım ötekilere... Söylemek lazım. Oğlanı yakalayıp hapse attirmek lazım. Kaçmasına izin veremeyiz. Yoksa açlıktan ölür zavallı."

Kaygılarını yatıştırmak istedi:

"Hapse attirsek, ona körü davranmazlar belki."

III

•'

FARELER VE

N S A N L A R

JOHN STEINBECK

Candy heyecanlı bir sesle atıldı: x ; >

"Dua edelim de kaçmasın. Sen Curley'i bilmezsin, Curley onu linç ettirmeye kalkar. Curley öldürtür oğlanı."

George, Candy'nin ağzına bakıyordu. Nihayet:

"Doğru," dedi. "Haklısın. Curley onu öldürtür. Ötekiler de."

Curley'in karısına bir daha baktı.

O zaman Candy, içini kemiren korkusunu açtı:

"O küçük çiftliği ikimiz alamaz mıyız, ha ne dersin, George? Ha ne dersin?"

George'un cevabını beklemeden Candy, başını eğdi ve otlara baktı. Anlamıştı.

George sakince:

"Galiba en başından beri biliyordum" dedi. "O çiftliğe hiç bir zaman sahip olamayacağımızı biliyordum ya. Ama bu masalı dinlemek o kadar hoşuma gidiyordu ki, sonunda ben de galiba bu masala inanmaya başlamıştım."

Candy, üzgünlükle:

"Yani şimdi herşey bitti mi?"

George duymamazhktan geldi. Dedi ki:

"Ayımı tamamlayacağım, elli kağıdımı alıp, bir uyuz kerhanede alırım soluğu. Ya da bir meyhaneye gidip tek başıma kalıncaya kadar zıkkımlanacağım. Sonra gelip bir ay daha çalışacağım, elli papel daha kazanacağım."

Candy:

"Ne iyi oğlandı. Böyle bir şey yapacağını hiç tahmin edemezdim" dedi.

George, boylu boyunca yatan, Curley'in karısından gözlerini ayıramıyordu.

112

"Lennie bu işi kötülüğünden yapmadı. İş gücü anlamsız şeyler yapmak, ama kötülüğünden yapmıyor bunları."

Tekrar Candy'ye döndü:

"Şimdi beni iyi dinle. Gidip ötekilere haber verelim. Oğlanı bulup buraya getirmeli herhalde. Başka çare yok. Belki bir kötülük etmezler ona."

Birden kendi lafını kesti.

"Hayır hiç kimsenin Lennie'nin canını yakmasına izin vermem bak şimdi." Ötekiler belki bu işte benim parmağım olduğunu sanırlar. Ben bizim odaya gideceğim. Sen bir dakika sonra dışarı çıkıp ötekilere haber verirsin, ben de gelir, ilk defa görüyormuşum gibi davranırım. Bunu yaparsm değil mi? Böylece benim bu işte suçlu olmadığımı anlarlar."

Candy dedi ki:

"Elbette George, elbette yaparım."

"Tamam ben gidene kadar biraz bekle, sonra dışarı koşup onu bulduğunu söylersin. Ben sıvışıyorum."

George dönüp telaşla ahırdan çıktı.

İhtiyar Candy onun arkasından baktı. Şaşkın şaşkın gözlerini kadına çevirdi, kederi ve öfkesi yavaş yavaş artarak söz halinde ağzından döküldü:

"Allahm cezası karı! Sen sebep oldun, yalan mı? Nasıl memnun oldun mu Şimdi? Herkes biliyordu senin ne baş belası, fettan bir karı olduğunu, yaktın çocuğun başını, kendi başını yedin, azgın orospu kan seni."

Burnunu çekti, sesi titredi.

"Bahçelerinin otlarını temizleyip bulaşıklarını yıkayacaktım."

Durdu, yine söylenmeye başladı. Evvelki sözleri tekrarlıyordu:

113

FARELER VE N S A N L A R

"Eğer yeni bir sirk gelmişse, ya da beyzbol maçı varsa, işi tatil edip ona gidecektik. Bir domuzumuz, tavuklarımız olacak... Kış gelince... o yusuvarlak küçük soba... sonra yağmurlar yağarken... biz orada rahat rahat oturacaktık." Gözlerine yaş dolmuştu, döndü, •> kesik bileğiyle yanaklarındaki dikleşen sakalları kaşıyarak ahırdan çıktı.

Dışarda, nal şingirtileri kesildi. Sesler yükseldi, tartışıyorlardı. Sonra koşan ayak sesleri duyuldu, ahıra doluştular Slim, Carlson, Whit, Curley ve dikkati çekmemek için geride kalan Crooks görüldü. Candy arkalarından geliyordu, en arkadan da George geldi. George mavi bez ceketini giymiş ve önünü iliklemişti. Adamlar son bölmeyi koşarak geçtiler. Gözleri alacakaranlıkta Curley'in karısını gördü. Sessizce baktılar. Slim sakince yaklaşarak nabzını yokladı. İnce parmaklarıyla yanağına dokundu, sonra elini hafifçe bükülmüş boynunun altından sokarak ensesini elledi. Ayağa kalktığı zaman, adamlar etrafına toplandı ve sessizlik bozuldu.

Curley birdenbire canlanmıştı: •

"Bunu kimin yaptığını biliyorum o çam yarması orospu çocuğunun işi bu. Kesinlikle O. Hiç şüphe yok, ötekilerin hepsi dışarda oynuyorlardı." Öfkesi gitgide artıyordu.

"Temizliyeceğim o iti. Gidip tüfeğimi alayım. Kendi elimle öldüreceğim kahpenin oğlunu. Bağırsaklarını deşeceğim. Hadi, gelin çocuklar!"

Kana susamış azgm bir hayvan gibi ahırdan dışarı koştu. Carlson da:

"Gidip tabancamı alayım" diyerek peşinden gitti. Slim, kendinden emin George'a döndü:

114

JOHN STEINBECK

"Gerçekten Lennie yaptı bu işi herhalde," dedi. "Boynu kırılmış kadının. Bunu Lennie'den başkası yapamaz."

George cevap vermedi, hafifçe başını eğdi. Şapkası alnına o kadar düştü ki, gözleri görünmez olmuştu.

Slim ekledi:

"Belki de hani o anlattığın Weed'deki gibi bir şeyler olmuştur."

George yine başını sallamakla yetindi.

Slim içini çekti:

"Şey gidip onu yakalamak gerekecek."

George uzun zaman hiç konuşmadı.

...: "Güneye doğru gitmiş olmalı" dedi. "Biz kuzeyden geldik. Onun için güneye gitmiş olacak."

Slim:

"Onu yakalamamız gerekecek" dedi yeniden.

George yaklaştı:

"Acaba oğlanı buraya getirip içeri artıramaz mıyız? Delidir, Slim. Amacı kötü değildir.

Slim başıyla onayladı:

"Belki yapabiliriz," dedi. "Curley'in çıkmasına engel olabilsek yapardık belki. Ama Curley onu öldürmek isteyecek. Elinden dolayı kuyruk acısı var. Hem farzet ki oğlanı bağlayıp içeri attılar, bir kodese tiktılar. Hoş bir şey değil bu, George."

Carlson koşarak geldi:

"Tabancamı çalmış orospu çocuğu," diye haykırdı. "Çantamı da bulamadım."

Ardından Curley görüldü. Curley'in sağlam kalan elinde bir tüfek vardı. Sakinleşmiş görünüyordu.

"Hazır mıyız çocuklar? Zencinin bir tüfeği var. Sen al onu,

15

FARELER VE

N S A N L A R

Carlson. Yakalarsan dikkat et kaçmasın. Karnına sık kurşunu kaçmasın hayvan."

Whit heyecanla atıldı;

"Sen Soledad'a gidip polise haber verirsin. Şerif yardımcısını getir. Hadi gidelim."

Şüpheyi George'a döndü.

"Sen de geliyor musun ahbap?" * ;

George:

"Evet", dedi. "Geleceğim. Ama beni dinle Curley. Zavallı oğlanın aklı kıttır. Öldürmek doğru olmaz. Bunu bilerek yapmadı.

"Öldürmek doğru olmaz mı?" dedi Curley. "Carlson'un tabancasını da çalmış. Öyle bir öldüreceğiz ki."

George cılız bir sesle:

"Carlson belki de kaybetmiştir tabancasını."

"Daha bu sabah yerindeydi," dedi Carlson.

"Kesinlikle çalınmış." t

Slim, Curley'in karısına bakıyordu.

"Curley... Sen karının yanında kalsan daha münasip olur herhalde" dedi.

Curley kıpkırmızı kesildi:

"Hayır bende geliyorum" dedi. "Kendi elimle geberteceğim puştı. Bir elim işlemese de zararı yok. Ben geberteceğim orospu çocuğunu."

Slim, Candy'ye döndü:

"Candy, o halde sen kalırsın ölünün yanında. Biz hemen yola çıksak iyi olur."

Yola koyuldular. George bir an Candy'nin yanında durdu, birlikte ölmüş kadını seyrettiler. Curley seslendi:

116

JOHN STEINBECK

"Hey, George bizimle beraber gel, bu işte parmağın olduğunu düşünmemizi istemiyorsan tabii.

George ağır ağır peşinden yürüdü, ayaklarını sürüyordu.

Hepsi çıkınca Candy samanlann üzerine çömeldi, ölü kadın'n yüzünü incelemeye koyuldu kendi kendine:

"Zavallı oğlan!" dedi.

Adamların sesleri yavaş yavaş uzaklaşıp duyulmaz oldu. Ahır, iyiden iyiye kararıyordu; hayvanlar bölmelerinde eşiniyor, zincirlerini 'şingırdatıyorlardı. İhtiyar Candy otların üzerine uzandı; koluyla gözlerini kapattı.

17

o

X

z

0

O

r

rn

z en m O

JOHN STEINBECK

K' :i

Salinas ırmağının yeşil, derin sularında hâlâ akşamüstünün o koyu sakinliği hüküm sürüyordu. Güneş vadiyi aşmış. Galiban dağlarının ardına çekilmişti. Dağın yamaçları son ışıklarla kıpkızıldı. Irmak boyunca uzanan çınarların gölgeleri suyu kucaklıyordu.

Bir su yılanı ırmak boyunca süzüldü. Başı, küçük bir periskop gibi sağa sola çevriliyordu, durgun su kısmını boylu boyunca geçefek, suyun derin

olmayan yerinde, kımıldamadan onu gözet-liyen bir balıkçıl kuşunun pençelerine attı kendini. Yılanın gövdesi kuşun gagasında yavaş yavaş kaybolurken kuyruğu umutsuzca çırpınmaya devam ediyordu.

Uzaktan kopup gelen rüzgar ağaçların tepelerini bir dalga gibi kamçılıdı. Frenk çınarlarının yaprakları ters yüz oldu, alt taraflarını gösterdiler. Yerde, kuru yapraklar birkaç metre uçuştı. Hafif meltemler, yeşil suyun yüzünü üstüste birkaç kere buruşturdu.

Geldiği gibi ansızın duru verdi, etraf eski sakinliğine gömüldü. Balıkçıl kuşu, kımıldamadan durmuş, bekliyordu. Bir başka küçük yılan, küçük periskopunu sağa sola çevirerek dere boyunca yukarı doğru yüzmeye başladı.

Ansızın çalılardan çıkan Lennie görüldü. Sürünen bir ayı gibi sessizce ilerliyordu. Balıkçıl kanat çırpıtı, sonra bir hoplayışta sudan çıkıp derenin üstünde uçarak kaçtı. Küçük yılan, kıyının kamışları arasında kayboldu.

Lennie, çabucak suyun kenarına yaklaştı. Diz çöküp dudaklarıyla su içmeye başladı. Küçük bir kuş arkasında dalları çitirdatınca birden başını kaldırdı, gözlerini açıp kulak kabarttı. Kuşu görünce başını eğdi, yeniden içmeye koyuldu.

İçmeyi bitirince, ırmağa yanını vererek kumsala oturdu. Bu şekilde yolu gözetliyebiliyordu. Kollarıyla dizlerini kucaklayıp başını da dizlerinin üzerine koydu.

12]

FARELER VE İNSANLAR

JOHN STEINBECK

Aydınlık vadi iyice çekiliyor, dağın tepeleri de artan bir parıltıyla yanıyordu.

Lennie kendi kendine mırıldandı;

"Unutmadım işte. Çalılar arasında saklanıp George'un gelmesini bekliyeceğim."

Şapkasını gözlerine kadar indirdi.

"George canıma okuyacak," dedi. "Yanımda sen olmasaydın, ne rahat ederdim, diye söylenecek şimdi."

Başını kaldırıp dağların ışıklı tepelerine baktı:

"Ben de hemen şimdi giderim ve kendime dağda bir mağara bulurum. "Bir daha da domates salçası yiyemem ama olsun. George beni istemezse... alır başımı giderim bende"

O zaman Lennie'nin kafasında ufak tefek, yaşlı bir kadın canlandı. Gözünde kocaman gözlükler, üstünde cepli bir önlük. Titiz ve düzenli bir görünüşü vardı. Ellerini kalçalarına dayamış. Lennie'nin yanında duruyor, kaşlarını çatmış, sert sert ona bakıyordu.

Lennie'nin sesiyle konuşmaya başladı:

"Söyleye söyleye dilimde tüy bitti. George'un sözünü dinle, akıllı çocuktur, hem seni çok sever o, ebedim. Ama senin aldırдыңın yok ki. Kötü şeyler yapıyorsun."

Lennie yanıtladı:

"Denedim, Clara teyze. Ne kadar çabaladım, bilsen. Ama elinden gelmiyor işte."

"George'u düşündüğün yok senin. Oysa o hep seni düşünür, eline bir parça pasta geçse, yarısını sana verir, hatta yarısından da da fazlasını verir. Hele ketçapı varsa hepsini sana verir."

Lennie çaresizlikle:

"Biliyorum. Çok çalıştım, Clara teyze... Ne kadar gayret ettim, bilsen."

Kadın onun sözünü kesti:

"Eğer senin gibi bir bela olmasaydı başında bütün para ona kalacak, keyfine bakacaktı. Ama o sana göz kulak olmaktan kafasını kaldıramıyor."

Lennie kendinden adeta inliyerek:

"Biliyorum, Clara teyze. Bende dağlara gideceğim, oturacak bir mağara arıyacağım. George'un başına bela olmayacağım."

Kadın sertçe:

"Hep böyle söylersin ona, bu haltı beceremeyeceğini de bilirsin pekala. Her zamanki gibi bir yere kıvıldamıyacak, zavallı George'un kafasını şişireceksin." ;*f , Lennie:

"Evet gitmem en iyisi. Nasıl olsa George artık tavşanlara bakmama razı olmaz."

Clara teyze kayboldu. Lennie'nin kafasından kocaman bir tavşan türedi. Tavşan onun karşısına geçip oturdu, kulaklarını oynatıyor, burnunu kıpırdatıyordu. O da Lennie'nin sesiyle konuştu:

"Hıh tavşan besliyecekmiş! Şu aptala da bak. Onların tırnağı olmazsın sen be. Onları unuttur, açlıktan öldürürsün. Yapıp . |-.-- yapacağın budur senin. Peki ya George ne der bu işe?"

Lennie olanca sesiyle:

"Unutmam işte" dedi.

"Unutmazmış. Yediği halta bak. Ne işe yararsın ki sen? Allah bilir, George seni ırmaktan kurtarmak için elinden geleni yaptı ama neye yaradı

sanki? George tavşanlara bakmana izin verir mi sanırsın, aklına şaşayım senin. Hiç de izin vermez. Üstelik iyice pataklar seni.

Şimdi Lennie iyicie öfkelenmişti:

"Dünyada yapmaz öyle şey. George yapmaz öyle şey. George uzun zamandır tanırım. Bana hiç el kaldırmamıştır. O beni sever. Bana kötülük edemez o."

"Öyle ama, artık bıktı senden. Seni bir güzel pataklıyacak, sonra da bırakıp gidecek."

Lennie haykırdı;

"Gitmez yapamaz öyle şey o! George'u bilirim ben. Biz ikimiz hep beraber dolaştık."

122

123

FARELER VE

N S A N L A R

JOHN STEINBECK

Ama tavşan bir türlü susmak bilmiyordu!

"Seni terkedip gidecek," koca sersem. Seni bırakıp gidecek, koca sersem.

..

Lennie, eliyle kulaklarını kapattı;

"Ah, George!...George...! George!... Gitmez!" diye bağırdı.

George usulca, çalılar arasından çıktı, tavşan da Lennie'iün kafasında kayboldu. ^

George sakın sakın: ;'

Kuyruğunu kıstırıp hayvan gibi duruyorsun öyle!"

Lennie, doğruldu:

"Beni terketmezsin, değil mi, George? Beni bırakmıyacaksın sen, bilirim"

George hızlı adımlarla yaklaşarak yanına oturdu. ,

"Hayır" dedi kısaca.

Lennie: "Biliyorum," diye haykırdı. :

"Sen öyle şey yapacak adam değilsin." •-.

George sesini çıkarmadı.

"Ne var?"

"Beni azarlamayacak mısın?"

"Azarlamak mı?"

"Evet her zamanki gibi, canım. Hani ne dersin: "Sen yanımda olmasan, elli kağıdımı aldım mı..."

"Tanrı aşkına Lennie, ne yaptıklarını, ne olan biteni hatırlamazsın ama benim laflarımın bir tekini bile unutmazsın.

"Yani bir şey demiyecek misin bana?"

George silkindi, sonra isteksizce başladı:

"Eğer, bir başıma olsaydım gül gibi yaşar giderdim."

Sesi cılız ve tekdüzeydi.

"Tutardım bir işin ucundan, hiç bir zaman başım derde girmezdi."

Sustu:

"Devam et," dedi Lennie, "Ve aybaşı olunca...."

"Ve aybaşı olunca, elli papelimi aldığım gibi, doğru' kerhaneye..."

*!•!•!•

Tekrar sustu.

Lennie sabırsızlıkla bakıyordu:

"Devam et, George. Daha azarlayacak mısın beni?" W.

"Hayır," dedi George.

Lennie: "O zaman ben gideyim," dedi. "Başımı alıp dağa çıkayım; bir mağara ariyayım. Madem ki sen beni istemiyorsun."

George tekrar omuzlarını silkti;

"Hayır..." dedi. Gitmeni istemiyorum, benim yanımda kalmanı istiyorum."

Lennie kurnazca:

"Hadi tekrar anlat o zaman" dedi. "Ne anlatayım?"

"Bizimle diğer adamlardan farkımızı?" Jr.: George dedi ki:

"Bizim gibilerin kimi kimsesi yoktur. Ne zaman ellerine üç kuruş para geçse hepsini birden harcarlar. Onları düşünecek bir kimseleri yoktur."

Lennie sevinçle:

"Ama biz onlar gibi değiliz?" dedi "Hadi şimdi de bizi anlat."

"Ama biz öyle değiliz," dedi.

"Çünküüüü"

"Çünkü benim için sen varsın ve...."

Lennie sevinçle:

"Ve senin için de ben varım... İkimiz de birbirimizi düşünürüz de ondan!" dedi.

Hafifçe bir meltem esti, yeşil sular ürperdi. Adamların sesleri bu defa çok daha yakından duyuldu.

George şapkasını çıkardı. Sesinde bir titremeyele:

"Lennie, hadi sende çıkar şapkanı, hava iyi dedi."

Lennie kuzu gibi hemen şapkasını çıkardı toprağa koydu.

124

125

FARELER VE İNSANLAR

Vadide ortalık gitgide mavileşiyor, karanlık gitgide artıyordu. Rüzgar, onlara çiğnenen çalılıarın çıkardığı sesi getirdi.

Lennie :

"Hadi şimdi de anlat?" dedi.

George az ileriden gelen sesleri dinliyordu. Bir an önemli bir iş yapanların ciddiyetine büründü.

"Irmağın diğer tarafına bak, Lennie, sana o kadar iyi anlatacağım ki, sanki gözünle görür gibi olacaksın."

Lennie başını çevirip ırmağın öbür yakasındaki Galiban dağlarının karanlık yamaçlarına bakmaya başladı.

"Küçük bir çiftliğimiz olacak", diye başlarken George elini ceketinin yan cebine soktu, Carlson'un Luger marka tabancasını çıkardı, emniyet tetiğini açtı, eliyle tabancayı Lennie'nin arkasına yere bıraktı. Lennie'nin ensesinde omurgasıyla kafasının birleştiği çukura baktı.

Irmağın yukarı tarafından bir adam seslendi, bir başka adam ona cevap verdi.

Lennie : "Devam et George" dedi.

George, tabancayı kaldırdı, ama eli o kadar titriyordu ki, tekrar yere indirdi.

Lennie : "Devam et, dedi, nasıl bir yerimiz olacağını anlat".

"Küçük bir çiftliğimiz olacak," dedi George. "Belki bir domuzumuz, tavuklarımız da olacak... Bir de yonca tarlamız..."

"Tavşanlar için" dedi Lennie,

George : "Tavşanlar için," diye tekrarladı.

"Ve ben tavşanlara bakacağım,"

"Tavşanlara sen bakacaksın"

Lennie, yerinde duramıyordu neşeyle kıkırdadı:

"Kendi toprağımızda bey gibi yaşayacağız."

"Evet,"

"Hayır Lennie. Irmağın karşı yakasına bakmanı söylemişim sana, çiftliğimiz görür gibi olmuyor musun?"

126

JOHN STEINBECK

George tekrar tabancaya baktı.

Şimdi çalılar arasından ayak sesleri geliyordu. George dönüp çalılıklara baktı.

"Devam et, George. Ne zaman yapacağız bunları?"

"Hemen şimdi."

i

"Ben ve sen."

"Bundan böyle herkes sana iyi davranacak. Başımızı belaya sokmayacağız. Kimseye bir kötülüğümüz olmayacak, kimsenin malını çalmayacağız."

Lennie;

"Bana kızarsın sanmıştım George." dedi.

"Yok" dedi George. "Yok, Lennie. Kızmadım. Hiçbir zaman kızmadım sana şimdi de kızgın değilim. Buna inanmalısın."

Sesler iyice yaklaşmıştı. George tabancayı kaldırdı ve sesleri dinledi.

Lennie çocuk gibi yalvarıyordu:

"Hemen yapalım bu işi George o yeri hemen alalım ne olur."

"Söz veriyorum. Hemen yapacağız şimdi."

George tabancayı kaldırdı, elini kımıldatmadan tuttu, namluyu Lennie'nin ense köküne iyice yaklaştırdı. Eli şangır şangır titriyordu. Yüzü kaskatı oldu ve eti sabitlendi. Tetiğe bastı. Tabanca sesi tepelere yükseldi, sonra yankılanarak göri döndü. Lennie sarsıldı sonra yavaşça devrilerek kumların üstüne yüzü koyun kapandı, kıpırtısız kaldı.

George'un bütün bedeni ürperdi ve silahına baktı, sonra onu kıyıda çok uzaklara, o eski kül yığınının bulunduğu yere fırlattı.

Çalılık bir anda bağıriş çağrıışlarla doldu. Slim'in sesi duyuldu:

"George! George! Neredesin!"

Ama George donmuş gibi oturmuş kımıldamadan tabancayı fırlatan sağ eline bakıyordu. Adamlar düzlüğe çıktılar, Curley başlarındaydı. Toprakta yüz üstü. Lennie'yi gördü.

"Vay anasına gebertmiş onu."

127

FARELER VE

N S A N L A R

Yaklaşarak Lennie'yi inceledi, sonra George'a dönerek;

"Tam kafasının arkasından" dedi.

Slim dosdoğru George'a geldi, onun yanına, ta dibine oturdu.

"Üzülme," dedi. "İnsan bazen öyle yapmak zorundadır."

"Ama Carlson, George'un başına dikilmiş bir sürü soru soruyordu:

"Nasıl becerdin?" diye sordu. ? ||,|| | , ; >:|!"

•": George, yorgun bir sesle:

"Yaptım işte," dedi.

••|-|<}"

"Tabancam ondaymış?"

"Evet, ondaymış."

"Vay canına demek tabancayı elinden aldın, onu yakalayıp öldürdün ha?"

"Evet, öyle oldu."

George'un sesi artık bir fısıltı halini almıştı. Tabancayı tutmuş olan sağ elinden bir türlü gözlerini ayıramıyordu.....

Slim, George'un dirseğine dokundu:

"Hadi, George. Gidip ikimiz bir şeyler içelim."

Slim onun kalkmasına yardım etti.

"Evet, dedi George bir şeyler içelim."

"Bunu yapmak zorundaydım, George. Şerefsiz olayım yapmak zorundaydım haydi gidelim" dedi Slim."

Koluna girip George'u patikanın başına kadar götürdü, anayola doğru yürümeye başladılar.

Curley'le Carlson arkalarından bakakaldılar.

Carlson bunlara, ne oldu ki şimdi?" dedi.

128

FARELER VE İNSANLAR

JOHN STEINBECK

1962 Nobel Edebiyat Ödülü'nü alan John Steinbeck (California 1902- Newyork 1968) dünya edebiyatına ölümsüz eserler kazandırmış bir romancıdır.

Steinbeck'in en çok bilinen romanlarından olan Fareler ve İnsanlar, bize yüzyılın başındaki Amerika'dan insan portreleri sunuyor. Yazar, kırsal kesimden yoksul, işsiz, sade ve sıradan insanların yaşamlarındaki dramı büyük bir ustalıkla insan ruhunun derinliklerinde dolaşarak veriyor.

Birlikte dolaşan iki gezici toprak işçisi olan Leni ve George'un bağlılık ve dostluğunun anlatıldığı kitapta, Steinbeck, Kurnaz George ile biraz saf Lenie'nin bir parça toprak satınalmak için nelere katlandıklarını anlatırken, aynı zamanda iki yoksul insanın birbiriyle ve çevreleriyle olan ilişkilerine de keskin gözlemlerde bulunuyor. George'un her zaman kol kanat gerdiği arkadaşı Lenie ile arkadaşlıkları, karşılıklı genç ve güzel bir kız çıkınca bambaşka boyutlara varıyor, zaten zor yaşam şartlarının getirdiği güçlüklerle iyice bunalan iki arkadaşın kafası iyice karışıyor...

John Steinbeck _ Fareler Ve İnsanlar

